

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1168

5. RUJNA 2025. CIJENA 50 DINARA

Prijem prvaša osnovne i srednje škole u Matici

Radostan početak za 110 učenika

SADRŽAJ

8

Prijem prvaša u Matici
**Radostan početak
za 110 učenika**

12

Sarita Bradaš, psihologinja
i istraživačica

**Sustav socijalne zaštite
je potpuno urušen**

16

Proštenje na Bunariću
**Majka – uzor vjere
i majčinstva**

26

Teška godina za proizvođače
suncokreta

**Prinosi ispod očekivanja,
poljoprivrednici
traže stabilne cijene**

30

Književni salon posvećen poeziji
Vojislava Sekelja
Više, više od riječi

36

Kapelice – nadgrobni spomenici
na grobljima (XXV.)

**Grobovi šokačkih
Hrvata i kapela obitelji
Zahn u Titelu**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
FINACIJE I RAČUNOVODSTVO:
Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Obrazovanje

Među pravima koje imaju (ili bi trebale imati) nacionalne manjine je i pravo na obrazovanje na materinskom jeziku. To pravo u Srbiji koristi više od 35.000 učenika koji pohađaju redovitu nastavu na nekom od osam manjinskih jezika. Nastava je u 189 škola i realizira je 3.500 nastavnika.

Među osam jezika na kojima se, uz srpski, mogu u osnovnoj i srednjoj školi obrazovati pripadnici nacionalnih manjina je i hrvatski jezik.

Ove godine uz postojeće đake u školske klupe sjelo je 110 novih prvaša. U osnovnim školama 44 i u srednjim 66. Kontinuitet je to od školske 2002./03. godine kada je počelo obrazovanje na hrvatskom jeziku, pa sada među učenicima ima i onih čiji su roditelji bili među prvim generacijama u obrazovanju na hrvatskom jeziku.

Ta prva generacija bila je i najbrojnija. Novi iskorak napravljen je prije nekoliko godina kada je cjelovita nastava izašla iz okvira Subotice i kada je prvi odjel prvašića upisan u Monoštoru. Moglo bi to možda u još nekim mjestima izvan Subotice.

Nešto kasnije počelo je i srednjoškolsko obrazovanje na hrvatskom jeziku. Prvi srednjoškolci upisani su školske 2007./08. godine. Počelo je s 15 učenika, a sada ih je zajedno sa 66 novih srednjoškolaca ukupno 231.

Ako se sve zbroji, pa i učenici koji pohađaju izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u obrazovanje na hrvatskom jeziku uključeno je oko 1.000 učenika.

Što se akademskog obrazovanja tiče, u Vojvodini je on sveden na studije mađarskog, slovačkog, rusinskog i rumunjskog jezika. Zaostavština je to manjinskih prava iz nekadašnje države, pa su slijedom tih prava »stare« manjine ipak u prednosti glede obrazovanja ili informiranja u odnosu na Hrvate kojima je taj status priznat 2002. godine.

Z. V.

SNS i dalje ima veliku podršku birača

Srpska napredna stranka (SNS) ima podršku 48,2% birača, dok studentsku listu spontano spomene 8,1% ispitanika, pokazuje najnovije mjesečno istraživanje agencije Ipsos, na uzorku od 1.220 ispitanika.

Kao i prethodno istraživanje Ipsosa, i ovo je ispitivalo rejtinge postojećih stranaka, dok na listi ponuđenoj ispitanicima nisu bile stranke, koalicije i pokreti o kojima se u minulom razdoblju mnogo pričalo u javnosti, ali još nisu formirani i ne znaju im se točna struktura i lideri, poput Pokreta za narod i državu predsjednika **Aleksandra Vučića** ili takozvane studentske liste, čiji se sastav drži u tajnosti. Ispitanici su, međutim, mogli navesti da će glasati za neku drugu stranku ili pokret osim ponuđenih postojećih, a zatim navesti i za koju. Tako je ovog puta 8,1 posto od opredijeljenih ispitanika spontano navelo kako ne bi glasalo ni za jednu ponuđenu listu, već za tzv. Studentsku, prenio je Kurir.

Ispitanicima je postavljeno pitanje: »Ako bi se na parlamentarnim izborima za Skupštinu Srbije kandidirale samo stranke, a ne koalicije, za koga biste u tom slučaju glasali«?

Za SNS i nositelja liste Aleksandra Vučića glasalo bi 48,2% ispitanika, za studente 8,1%, za Pokret Kreni-promeni – Savo Manojlović 6,2%, Socijalistička partija Srbije prema istraživanju ima 5,3%, a Stranka slobode i pravde 5%. Ostale stranke imaju ispod 5%.

Kada je riječ o demografskim grupama, istraživanje je, među ostalim, pokazalo da SNS posebno dobro stoji kod ispitanika starijih od 60 godina, od kojih bi 59% glasalo za vladajuću partiju, a slabije u grupama od 18 do 29 godina (33%) i 30 do 44 godine (38%). SNS ima veći postotak podrške u ženskoj populaciji (50%) nego u muškoj (43%). Studentska lista pak ima veću podršku među ispitanicima od 18 do 29 godina, 12%, među onima od 30-44 godina 7%, a 3% među starijima od 60 godina.

Priredila: J. D.

Upitan postotak rasta BDP-a

Planirani rast bruto domaćeg proizvoda (BDP) ove godine od 3,5 posto u Srbiji nije nemoguće dostići, ali samo ako u drugoj polovini rast nekim čudom dostigne oko četiri posto, rekao je profesor na fakultetu FEFA **Goran Radosavljević**.

On je za Betu rekao da je i Narodna banka Srbije revidirala u kolovozu prognozu stope rasta BDP-a u ovoj godini na 2,75 posto, mada su sve druge međunarodne institucije zadržale procjenu od oko tri posto. Istovremeno, kako je naveo, projekcije rasta i u Europi i svijetu su smanjene od 0,5 do jednog postotnog poena, što će vjerovatno uvjetovati i manji rast u Srbiji.

»U drugoj polovini godine u Srbiji bi se trebalo dogoditi neko čudo (da bi se dostigla planirana stopa rasta). To nije potpuno nemoguće jer je baza prošle godine u drugoj polovini godine bila nešto niža. Ipak, mislim da će to biti teško jer bi i građevinarstvo i poljoprivreda morali biti značajno bolji nego sada«, rekao je Radosavljević.

Dodao je da će na rast BDP-a dijelom povoljno utjecati i ograničavanje trgovačkih marži i fiksiranje veleprodajnih cijena na 1. kolovoza, a s druge strane će naškoditi, a krajnji efekt je neizvjestan.

»Kada se zakasni s mjerama, jer institucije ne rade, kao u ovom slučaju Komisija za zaštitu konkurencije, donosi se što se može. Ove mjere lijepo, populistički zvuče, ali ograničavanje marži je, inače problematična mjera i nikada nije dala rezultate jer trgovci uvijek nađu način da to smanjenje naplate«, rekao je Radosavljević.

Istakao je da je »vlast sada išla donom, ne samo na trgovce, već i na dobavljače«. Fiksiranjem, kako je rekao, cijena dobavljača kojima rastu svi troškovi, zaštitili su na neki način trgovce. Rješavanje sistemskog problema, prema njegovim riječima, ad hock mjerama nikad nije dalo dobre rezultate, a primer je »kontrola ili zamrzavanje cijena naftnih derivata, pa su njihove cijene opet među najvišima u Europi«.

Z.V.

Pomoć za 15 obitelji

Fondacija *Cro-Fond* je proteklih dana uputila donacije mnogočlanim obiteljima hrvatske zajednice u potrebi u okviru realizacije projekta »Potpora mnogočlanim obiteljima u potrebi hrvatske zajednice« odobrenog od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Nakon objavljenog javnog poziva prikupljene su prijave od udruga, župa i pojedinaca, koji su kandidirali mnogočlane obitelji sa svog područja. Fondacija je formirala povjerenstvo na čijem čelu je bila **Marijana Temunović**, predsjednica povjerenstva za socijalnu skrb Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji. Povjerenstvo je proučilo svaku prijavu i donijelo odluku da potporu u dinarskoj protuvrijednosti od 200, 500 i 1.000 eura dobi-

ju 15 obitelji hrvatske zajednice u ukupnom iznosu od 6.100 eura.

H. R.

Manifest protiv propagandnog i diktiranog novinarstva

Novinari i urednici medija koji posluju u okviru United Media u Srbiji usvojili su Manifest koji propisuje način na koji se radi u ovoj medijskoj kući. Izvršni producent N1 **Adam Santovac** izjavio je za TV Nova da je »Manifest odgovor na sadašnju situaciju vladajuće konvencije u novinarstvu, a koju bih izjednačio s propagandom ili diktiranim novinarstvom«.

Santovac je istakao da urednici medija koji posluju u okviru United Media u Srbiji Manifestom koji su usvojili podsjećaju ljude »tko su i što su oni« i da Manifest predstavlja »neku vrstu minimuma koji je potreban da bi novinari u okviru UM radili«.

Manifest je usvojen na sastanku glavnih urednika televizije i portala N1, dnevnih novina i portala Nova, lista *Danas*, tjednika *Radar* i portala *Forbes Srbija*. Njime se ističe da je nezavisnost novinara i redakcija osnovni uvjet da United Media u Srbiji ostane garant slobodnog i profesionalnog novinarstva. United Media ovim dokumentom šalje jasnu poruku da će nastaviti štiti slobodu govora, profesionalni integritet i pravo građana na točne i relevantne informacije.

U Manifestu se između ostalog navodi da je misija javnosti pružiti točne, provjerene i relevantne informacije,

čuvati slobodu govora i profesionalni integritet i da novinarstvo mora ostati neovisno od političkih i poslovnih pritisaka. Novinari i urednici imaju pravo na slobodan i odgovoran rad, bez miješanja vlasnika, oglašivača ili političkih centara moći. Svaki novinar odgovara za istinitost i profesionalnost svog rada, a urednici za uređivačku politiku i objavljene informacije. Glavni urednik, u dogovoru s redakcijom, osmišljava i provodi uređivačku politiku zasnovanu na neovisnom i etičkom novinarstvu. Urednik je dužan štiti profesionalna i ljudska prava novinara, uključujući pravo na mišljenje i odbijanje zadataka koji su protivni pravilima profesije.

Kako se dalje navodi, novinar ne može biti prisiljen da objavi sadržaj koji je neistinit, manipulativan ili u suprotnosti s etikom novinarstva. Njihov rad ne može biti bitno mijenjan niti objavljen bez suglasnosti. Izdavač je dužan osigurati profesionalnu i financijsku neovisnost redakcije. Ima pravo definirati osnovnu programsku orijentaciju, ali bez zadiranja u uređivačku autonomiju. Mora štiti novinare i urednike od političkih i drugih pritisaka.

J. D.

Prijem prvaša osnovne i srednje škole u Matici

Radostan početak za 110 učenika

»Ovo je 24. godina kako upisujemo prvaše u prvi razred osnovne škole, a druga je po veličini od 2002. godine. Možemo se radovati i jer smo primili 66 prvaša u srednjoj školi, a broj kontinuirano raste«, rekla je Jasna Vojnić

O d 1. rujna cjelovita nastava na hrvatskom jeziku koja se izvodi u pet osnovnih i tri srednje škole postala je bogatija za 44 nova prvaša u osnovnoj školi i 66 u srednjoj školi. Ohrabrujuće brojke svjedoče o kontinuitetu i kvaliteti nastave na hrvatskom jeziku, a ova 24. generacija učenika osnovne škole druga je po brojnosti u proteklim godinama.

Svečani prijem za prvaše osnovne škole održan je 1. rujna u dvorištu Hrvatskog doma – Matice, dok je sutradan na istom mjestu isti priređen i za one »velike prvaše«, učenike koji su upisali prvi razred srednje škole. Cjelovita nastava na hrvatskom jeziku izučava se u pet osnovnih škola: *Matko Vuković* (13) i *Ivan Milutinović* (20) iz Subotice, *Vladimir Nazor* (5) u Đurđinu, *Matija Gubec* u Tavankutu (6) i u OŠ 22. oktobar u Monoštoru, koja je ove godine ostala bez prvaša na hrvatskom jeziku.

Kada je u pitanju srednja škola, nastava na hrvatskom jeziku odvija se u gimnaziji *Svetozar Marković* (19) – opći smjer, u Politehničkoj školi (21) – smjer tehničar fotografije i Medicinskoj školi (26) – smjer medicinska sestra tehničar.

Osnovna škola

Cjelovita nastava na hrvatskom jeziku u Subotici i okolici izučava se od 2002. godine, te je u ovom periodu imala

veće i manje generacije učenika, no ova svakako spada u one brojnije, točnije, kako je to potvrdila i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, jedina veća generacija učenika bila je upravo te 2002. godine.

»Ovo je 24. godina kako upisujemo prvaše u prvi razred osnovne škole, a druga je po veličini od 2002. godine. Te je godine bilo 52 prvašića, a sad ih ima 44. To nam je jako drago jer općenito opada broj prvašića u drugim školama, a mi se možemo pohvaliti da nam broj raste. To govori da je sav naš rad urodio plodovima, da roditelji prepoznaju kvalitetu obrazovanja na hrvatskom jeziku i svih izvan-nastavnih aktivnosti, kvalitetu udžbenika, pa i izuzetnu atmosferu koja vlada u hrvatskim odjelima. Na koncu, nije za zanemariti ni naš Odbor za obrazovanje koji je svakodnevno na usluzi roditeljima, djeci i nastavnicima. Što znači da naša djeca imaju dvije kuće: kada im je potrebno, mogu doći u Maticu tražiti podršku. Imamo podršku, i financijsku i moralnu od Hrvatske, a ovdašnje škole pružaju djeci sve ono što i drugi imaju. Drago nam je da su roditelji nakon osam godina izuzetno zahvalni i zadovoljni. Sada kada upisuju prvi razred možda još ne znaju što ih sve čeka, ali sigurna sam da ovaj entuzijazam neće splasnuti«, rekla je Vojnić i pojasnila kako je ciklus obrazovanja na hrvatskom jeziku još prije nekoliko godina zatvoren, te tako nastava na hrvatskom jeziku postoji od jaslica do srednjih škola.

Uz to, kako je podsjetila, zaokruženi su i poticaji, i to od jaslica pa sve do fakulteta i stipendija kako za studente u Hrvatskoj, tako i one u Srbiji, a koji su pripadnici hrvatske zajednice.

»Ono čime se možemo pohvaliti jest da smo svojim vlastitim, i ljudskim i financijskim, resursima osigurali ne samo potrebne, nego i dodatne udžbenike i nastavni materijal, a tu spadaju i Montessori materijali u vrtićima, što sigurno povećava kvalitetu nastave. S time nećemo stati. Situacija

u državi je takva da se premalo ulaže u obrazovanje, ali mi, Bogu hvala, imamo Hrvatsku uz koju zahvaljujući projektima sve to nadomjestimo«, rekla je Jasna Vojnić.

Među roditeljima koji su se odlučili upisati svoje dijete je u nastavu na hrvatskom jeziku je i **Kristina Anišić**, koja je i sama pripadala prvoj generaciji učenika te 2002. godine.

»Kako sam i sama prošla obrazovanje na hrvatskom, nekako mi je bilo logično da i naš sin pohađa nastavu na hrvatskom, a i suprug se u tome složio. Moje iskustvo je

bilo pozitivno, lijepo sam se osjećala i kao dijete, a i kasnije u Gimnaziji gdje sam također bila u nastavi na hrvatskom. Prednost je obiteljsko ozračje u odjelima, međusobna poznanstva izvan školske ustanove, izvannastavne aktivnosti, jedno mirno i poznato okruženje«, rekla je mama Kristina.

Kao i ranijih godina, Hrvatsko nacionalno vijeće je za prvaše osiguralo dio udžbenika, a dio je od ove godine osigurao Grad Subotica. Svako dijete dobilo je i poklon-bon u vrijednosti od 10.000 dinara za školski pribor. Uz to, djeca su od HNV-a i Udruge *Naša djeca* dobila i druge darove: vreću i majicu za tjelesni, kutiju za užinu, bočicu za vodu i drugi školski pribor.

U svečanom programu koji su vodili **Bernadica Ivanković** i **Zoltan Sič** sudjelovala su i djeca hrvatskih odjela koja su recitirala i pjevala, te dječji zbor pri HGU *Festival bunjevački pisma – Raspejvane zvjezdice*.

Srednja škola

Prigodan program za »velike prvaše« započeo je skečom koji su pripremili stariji srednjoškolci, te ih na komičan način uveli u novo ozračje koje je pred njima,

a u ulozi voditelja našli su se također srednjoškolci **Sara Dulić** i **Marijan Rukavina**.

Kada je u pitanju srednja škola, ove godine u Gimnaziju **Svetozar Marković** upisala se 19. generacija učenika, dok je u Politehničkoj školi upisana 16., i u Medicinskoj školi 8. generacija učenika.

»I danas se možemo radovati jer smo primili 66 prvaša u srednjoj školi, a broj kontinuirano raste. Ove školske godine, u ove tri škole imamo 231 učenika i to je do sada

najveći broj. Vjerujemo da će broj i dalje rasti, veliki je interes budući da se u srednje škole upisuju i oni učenici koji u osnovnoj školi nisu bili u nastavi na hrvatskom jeziku», rekla je Jasna Vojnić i ujedno odgovorila na pitanje o suradnji sa srednjim školama.

»Moram reći da je suradnja s osnovnim školama na malo višoj razini i da u srednjoj školi još uvijek ima prostora za poboljšanje. Naime, govorim o tome da se aktivnosti na hrvatskom jeziku i izvannastavne aktivnosti, kao i povezanost s HNV-om, trebaju dovesti na višu razinu, ali isto tako i upošljavanje jezično stručnog kadra u nastavi na hrvatskom. Suradnja sa srednjim školama je zapravo individualna, jer primjerice s Politehničkom školom i Gimnazijom smo do sada imali izuzetnu suradnju, a nadamo se da će i suradnja s Medicinskom školom biti još bolja. Nedavno smo imali sastanak na tu temu, što je već prvi korak ka tome«, rekla je Vojnić.

Srednjoškolcima se obratio i generalni konzul Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša**, koji je među ostalim rekao:

»Vaša obitelj je prvo i povlašteno mjesto odgoja, barem bi to tako trebalo biti. Zbog promijenjenog ritma današnjeg života vaš odgoj je sve više prepušten drugima, a sve manje vašim roditeljima. U vašem odgoju nije važna samo uloga onih koji vas odgajaju. Možda vam se ponekad čini da oni ne prepoznaju vaše potrebe i želje, da vas ne razumiju. Možda je to djelomično i točno, no, budite otvoreni savjetima svojih roditelja i raspoloženi učiti od nastavnika i profesora koji žele svoja znanja i iskustva prenijeti vama. Otvorite svoje misli i srca svemu što je dobro, gajite u srcu želju za boljim društvom jer naša sredina postaje bolja preko svakog pojedinca koji uči i čestito živi. Budite spremni biti drukčiji jer nije bilo lako napraviti iskorak, biti svoj, odlučiti se za dobro. To zahtijeva odvažnost i čvrst karakter«.

Među srednjoškolcima koji su se upisali u nastavu na hrvatskom jeziku su i **Ivan Kolar** i **Martina Tikvicki**.

»Odlučio sam upisati srednju Politehničku školu smjer tehničar fotografije. Budući da sam i u osnovnoj školi *Marija Gubec* u Tavankutu bio u nastavi na hrvatskom jeziku moram priznati kako je dijelom i to presudilo da nastavim ovaj smjer, a tu je i samo interesiranje. Budući da smo u školi tek dva dana, još ne mogu puno govoriti, ali vjerujem da će sve biti dobro«, kaže Ivan.

»Upisala sam Gimnaziju *Svetozar Marković* – opći smjer. U nastavi na hrvatskom sam još od vrtića *Marija Petković – Sunčica*, a sada sam završila OŠ *Matko Vuković*. Odlučila sam upisati gimnaziju i svoje dalje školovanje nastaviti na hrvatskom jeziku, jer mislim da tu mogu dobiti najviše. Tako i planiram, učiti i raditi, pa ćemo onda vidjeti što dalje. U odjelu nas je 19 i mislim da ćemo se dobro slagati, dio njih već poznajem, pa je sve lakše«, kaže Martina.

Tijekom ove dvije večeri ravnateljima škola i njihovim predstavnicima uručeni su portreti hrvatskih velikana pisane riječi. Portrete je u tehnici olovke nacrtao **Nebojša Gabrić**, a originali su ostali u vlasništvu HPD-a *Bela Gabrić*. Po riječima predsjednice ovog društva **Margarete Uršal**, koja ih je i uručila, izrada ovih portreta osigurana je zahvaljujući projektu »Upoznaj me kroz moj jezik jer jezik to sam ja«, koji je financiralo Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, kao i kroz drugi projekt koji je financirao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Reprodukije su uramljene i namijenjene da krasi zidove kabineta za hrvatski jezik u svim osnovnim i srednjim školama gdje se izvodi nastava na hrvatskom jeziku.

Uz spomenute dužnosnike svečanim prijemima nazočili su i **Milinka Hrčan** iz Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, ravnatelj i predstavnici srednjih i osnovnih škola, predstavnici hrvatskih institucija, predstavnici HPD-a *Bela Gabrić* i Udruge *Naša djeca*.

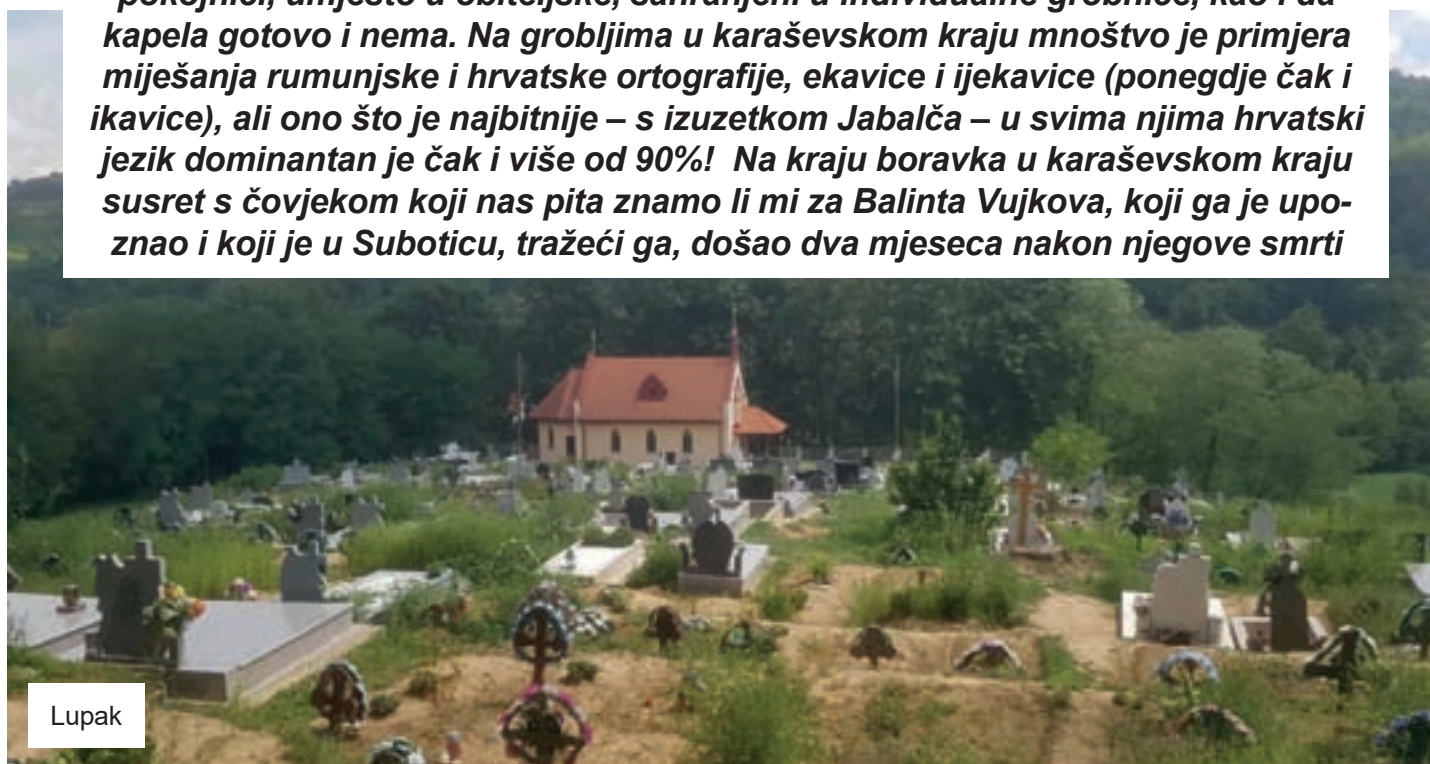
Ž. V.

U posjetu karaševskim Hrvatima, najstarijoj i najistočnijoj hrvatskoj skupini (III.)

Groblja – raskoš specifičnosti

Prvo što ćete primjetiti odete li na neko od njih je veliki broj križeva na kojima se nalazi umjetno cvijeće, a pozornijim zagledanjem vidjet ćete i da su mnogi pokojnici, umjesto u obiteljske, sahranjeni u individualne grobnice, kao i da kapela gotovo i nema. Na grobljima u karaševskom kraju mnoštvo je primjera miješanja rumunjske i hrvatske ortografije, ekavice i ijekavice (ponegdje čak i ikavice), ali ono što je najbitnije – s izuzetkom Jabalča – u svima njima hrvatski jezik dominantan je čak i više od 90%! Na kraju boravka u karaševskom kraju susret s čovjekom koji nas pita znamo li mi za Balinta Vujkova, koji ga je upoznao i koji je u Suboticu, tražeći ga, došao dva mjeseca nakon njegove smrti

Lupak

»Što ste vi smo bili i mi a što smo mi bićete i vi.«

Ova vječna istina o čovjeku i njegovoj prolaznosti napisana je na ulazu u groblje u Vodniku, koje se, kao i u mnogim slučajevima gdje to teren dopušta, nalazi na uzvisini i periferiji sela. Groblja su nam, kao i živi ljudi, također bili u planu posjeta karaševskim Hrvatima i bez njih bi ova reportaža bila daleko siromašnija. Kao što svako od sedam hrvatskih sela u karaševskom kraju ima crkvu tako ima i groblje, i to, sudeći po njihovom izgledu, desetljećima, pa i stoljećima unazad. Iako su u mnogo čemu slična, pa čak i ista, ipak svako od njih ima i svojih specifičnosti, manjih ili većih u odnosu na ostale. Pođimo prvo od njihovih sličnosti.

Sličnosti, razlike i utjecaji

Prvo što ćete primjetiti odete li na neko od njih je veliki broj križeva na kojima se nalazi umjetno cvijeće. Naš do-

maćin **Petar Hačegan** kaže da je razočaran takvom praksom, i to iz dva razloga: nedostatka ukusa i nedostatka poštovanja potomaka prema svojim precima. S ovim drugim teško da bismo se složili, ali ako to može poslužiti kao neka vrsta utjehe, recimo da smo na putu nazad na slične slike nailazili i u drugim grobljima, gdje su većinsko stanovništvo Rumunji ili pak Mađari. Za druga dva detalja potrebno je malo više koncentracije i razmišljanja. Prvi se tiče potpune individualnosti grobova jer je veliki broj njih iskopan i podignut samo za jednu osobu. Drugim riječima, za razliku od naših krajeva gdje se pokojnici uglavnom sahranjuju u obiteljske grobnice, u karaševskom kraju nije rijedak slučaj da članovi iste obitelji imaju svoje grobnice i leže pokopani odvojeni jedni od drugih. Drugi zanimljiv detalj svakako je i mali broj kapela (s izuzetkom Klokotića, gdje ima dvije), što može govoriti bar o dvije ključne stvari: ili je tomu razlog ekonomski položaj većine stanovništva ili im to nikada nije bilo bitno.

Milja Hačegan drugi s desna

Među sličnosti svakako bi se moglo uvrstiti i ono što piše na grobovima. S izuzetkom Jabalča, na ostalih šest grobalja dominantan je hrvatski jezik, i to u 90 i više postotaka, ali i sa svojim specifičnostima. Pismo je, naravno, latinično, ali je ortografija priča za sebe. Nije, naime, rijedak slučaj da se imena i prezimena čak i unutar članova iste obitelji pišu na različite načine: rumunjskom ortografijom (češće) i hrvatskom (rjeđe). Petar Hačegan i za to je dao poprilično logično objašnjenje. Kako su kamenoklesari uglavnom Rumunji, oni prilikom ispisivanja imena i prezimena pokojnika koriste rumunjsku ortografiju (moguće i nenamjerno, a svakako bez poznavanja hrvatske), a, kako veli, rijetki su slučajevi da netko naknadno intervenira u namjeri da ispravi greške i da one na koncu budu ispisane hrvatskom inačicom latiničnog pisma. Tako se za isto ime na različitim grobljima u karaševskom kraju može naići na posve različite ortografske oblike (imena Đuređ, Gjuređ, Djuredj i Durec ili pak prezime Jigmul i Žigmul). Uostalom, groblja u Mađarskoj, uz neposrednu granicu od Subotice do Sombora, puna su gotovo identičnih primjera: imena pokojnika hrvatskog podrijetla najčešće su pisana mađarskom ortografijom. Razmislimo li malo o tome, doći ćemo do spoznaje da su to isto nekoć radili mjesni pisari (svjesno ili nesvjesno) kao što to rade i danas: primjerice, umjesto etimološkog pisanja imena i prezimena Mađara nerijetko imamo slučaj njene zamjene fonetskom, pa čak i ćirilničnim pismom i u slučajevima kada je riječ o osobnim dokumentima poput osobne iskaznice ili putovnice.

Osim ortografije, u sličnosti grobalja u karaševskom kraju zacijelo spada jezik, odnosno dijalekt koji se koristi u pisanju. Kako su Karaševci

poprimili puno ekavizama, najveći broj natpisa na grobnicama ispisan je upravo ovim refleksom nekadašnjeg zajedničkog glasa »jat« (ě). Primjeri poput »ovde« (počiva) ili pak »večni« (pokoj), pa čak i »nesi« (namjesto »nisi«) kao izravni utjecaj kosovsko-resavskog dijalekta (»žalosni smo mi svi što ti više nesi«) idu ovj tvrđnji u prilog. Osim navedenoga, nije rijedak slučaj da se na istoj grobnici koristi kombinacija ekavsko-ijekavskog pisanja (»ovde počiva« i u nastavku: »I ako si mlad otišao s ovoga svijeta s nama ostaćeš u mislima do vijeka«) ili pak hrvatsko-rumunjske ortografije (»Spomeni se putniče, koj si ti, bil sam ja, koj sam ja bit češ ti).

Kako smo rekli, na groblju u Jabalču i imena i prezimena i natpisi na grobovima, iako je riječ o većinskom hrvatskom stanovništvu, ispisani su rumunjskim jezikom i ortografijom. Pa ipak, upravo u tom groblju nalazi se također jedna zanimljivost koju smo primijetili zahvaljujući mještanki **Mariji Ifka**, koja je upravo uređivala grob svojih roditelja. Naime, u moru ekavizama, na grobu **Filka Nedelcu** (1886 – 12 – 25; 1904 – 4 -24) i jedan ikavizam: »ovdi« (počiva). Još jedna zanimljivost, a vezana uz ove krajeve, nalazi se i na lijepo uređenom groblju u Lupaku, gdje se na ulazu nalazi kapela na kojoj piše da je u ovom groblju sahranjen vlč. **Luka Pestalić** (1792. – 1853., rodnom iz Baje) u čije je vrijeme sagrađena i lupačka crkva, te vlč. **Franjo Schustak** (1799. – 1855.) koji je nakon njega bio mjesni župnik.

Inače, sva su groblja lijepo održavana, a rijetki zapušteni grobovi svjedoče o tome ili da se rodbinska loza ugasila ili su potomci daleko od zavičaja. Ljudi koje smo vidali da uređuju grobove ili kose travu, poput onih u Klokotiću, osim znatiže-

Kokotić

Ravnik

lje, pokazivali su i spremnost za pomoć ili pak otvorenost za razgovor. Tako nam je radnik koji je kosio travu oko »stare« (privatne) kapele savjetovao da snimimo i grob mladića koji je otišao u Zagreb i tamo ga pregazio vlak.

»To je tuga, i za selo, a tek za roditelje... Umesto da se vratio s koferom novca, doneli su ga u kovčegu«, kaže.

Takvih priča, čak i ako ne naiđete na nekog upućenog, ima posvuda, a u karaševskom kraju to je nerijetko zabilježeno i na samim grobovima. Nesretne sudbine harmonikaša, vojnika, djevojčica...

I za kraj – Balint!

I taman kada puni dojmova sabiramo koja su još groblja ostala neobičena, u Nermidu slika kakva je bila uobičajena po subotičkom Keru, Gatu, Senti ili Petom kvartu: desetak mještana u kasno poslijepodne sjedi i razgovara. Nigdje mobitela u ruci, samo mir i radoznali pogledi prema pridošlicama. Nakon pozdrava i na upit govore li hrvatski svi odgovaraju potvrdno i nakon što su nam rekli da smo promašili groblje još i prije ulaska u selo jedan od njih pita nas otkuda smo.

»Iz Subotice? A jeste li vi čuli za **Balinta Vujkova**?«

»Vujkova? Naravno da smo čuli. A otkud Vi znate za njega?«

Čovjek koji nam je uputio ovo posve neočekivano pitanje i čija nam je žena uputila poziv da spavamo kod njih (»jer su hoteli skupi«) je sedamdesettrogodišnji **Milja Hačegan** koji je bio mladić kada je Balint Vujkov krajem šezdesetih godina boravio u karaševskom kraju, prikupljajući usmeno narodno blago i od ovdašnjih Hrvata.

»Evo tu u ovoj kući pored moje je spaval. Pamtim ga jako dobro: bil je krupan, imal je brkove. Ali je bil popularan čovik. Se spustil da razgovara sa svakim. Bil je tu

mesec dana, išal je od sela do sela i navečer je razgovaral sa starima. I s mojim dedom je razgovaral. Imal je kako i Vi kameru (magnetofon, prim. a.) i snimal je. Bil je stvarno fin; mi smo mu davali da jede, nije on kupoval čovik. Niti smo mi imali bog te zna kakva jela niti je on to tražil. Bilo mu drago i zbog ovoga. A bil sam ja i kod vas u Subotici i tražil sam Balinta. Naišal sam na jednog starijeg, zgrbenog človika. E, ovaj stari treba da poznava Balinta. 'Auuuu, pa prije dva meseca je umrl Balint', veli mi«, sjeća se Milja Hačegan vremena koja su ga povezala s Balintom Vujkovim.

Kuća u kojoj je boravio Balint Vujkov

Za kraj, naš neočekivani sugovornik s ponosom ističe da njegov susjed – koji je tada bio na carini (na imanju izvan sela gdje se nalazi polje i stoka) – ima jednu Balintovu knjigu (vjerojatno *Cvjetove mečave*, gdje se nalaze i pripovijetke karaševskih Hrvata) i da bi jako volio kada bi i on dobio koji primjerak. Pa eto, i to s obje strane: tko čeka...

(kraj)
Zlatko Romić

Sarita Bradaš, psihologinja i istraživačica

Kod nas svaki peti radnik radi na određeno, a u većini je europskih zemalja to manje od deset posto Ono što država može uraditi jest reforma poreznog sustava* Države trebaju težiti tome da 80 posto radnika budu pokriveni kolektivnim ugovorom* Srbija nema strategiju socijalne zaštite već 15 godina*

Sustav socijalne zaštite je potpuno urušen

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Psihologinja i istraživačica **Sarita Bradaš** angažirana je u civilnom sektoru i suradnica je u *Centru za dostojanstven rad* iz Beograda. Glavna su joj područja interesiranja ekonomska i socijalna prava i rodna ravnopravnost.

»Neefikasno pravosuđe, nemar i neprofesionalizam različitih drugih tijela koji su dužni starati se o poštovanju propisa doveli su do situacije u kojima je zadovoljan zaposleni izuzetak, a frustracije i poniženja predstavljaju svakodnevicu u radu«, navodi se na portalu Centra koji svojim aktivnostima pokušava takvu situaciju promijeniti i reafirmirati neke od općeprihvaćenih principa funkcioniranja socijalnog dijaloga i formiranja socijalne politike u Srbiji.

► Što znači dostojanstven rad? Koji su indikatori?

To znači da radnik i radnice i njihove obitelji mogu priuštiti sebi dostojanstven život, odnosno imati adekvatan životni standard. Sam koncept dostojanstvenog rada promovirala je još krajem prošlog stoljeća i ozbiljno se počela time baviti Međunarodna organizacija rada i tada su oni postavili određene indikatore kako bi se mogao pratiti dostojanstven rad. Među ostalim, indikatori podrazumijevaju da imate adekvatne radne uvjete, ograničeno radno vrijeme, sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, dostojanstvenu zaradu, odnosno da vi za rad koji ulažete dobijate zaradu od koje možete pristojno živjeti; zatim nediskriminacija na radnom mjestu, mogućnost da svi oni koji žele raditi dobiju posao, siguran posao itd. Tako-

der znači i da ljudi za isti rad primaju jednaku zaradu, a što najviše vidimo na primjeru rodnog jaza između muškaraca i žena u cijelom svijetu pa i kod nas. Podaci u Srbiji naime pokazuju da nije zatvoren taj rodni jaz i da se sve više povećava razlika između prosječnih zarada muškaraca i žena.

► **Kakve su tendencije u Srbiji u pogledu navedenih indikatora kada se Srbija usporedi s drugim zemljama?**

Obično koristim podatke kojima uspoređuju Srbiju sa zemljama Europske unije. Tu su udaljenosti jednake u odnosu na prethodne godine i kada pogledate recimo podatke o sigurnosti posla, sudjelovanje radnika koji rade na određeno – kod nas svaki peti radnik radi na određeno, a u većini je europskih zemalja to manje od deset posto. Ljudi tamo žive u sigurnijim uvjetima. Kada pogledate prosječne zarade i medijalne zarade, zarade naših radnika su daleko niže i tu se stvari nimalo ne poboljšavaju i vrlo malo se radi na tome. Političari i dužnosnici često koriste i najčešće se osvrću na prosječnu zaradu, a tu prosječnu zaradu i veću od nje u Srbiji prima trećina uposlenih, odnosno dvije trećine ih prima manje od prosječne zarade i to je trend koji postoji godinama. A kada pogledate pokazatelje životnog standarda i odnose između zarada i troškova života, vidite da se stvari ne poboljšavaju.

► **Kako se to može promijeniti? Ako slušamo političke stranke, oni koji su na vlasti kažu kako je sve odlično a oni u oporbi kako ništa ne valja. Koji su to mehanizmi i što je moguće uraditi da bi se ti trendovi promijenili?**

Kada su u pitanju zarade, Centar za politike emancipacije radio je jednu studiju o progresivnom oporezivanju i toplo je preporučam i tamo je jedan dio koji se odnosi na rastuće nejednakosti u Srbiji koji sam napisala i jasno je da ono što država može uraditi jest reforma poreznog sustava. Jer kada u svijetu gledate ljude koji primaju minimalnu zaradu i kada usporedite bruto minimalnu zaradu i neto minimalnu zaradu, odnosno ono što radnici nose kući, taj odnos u Srbiji je mnogo nepovoljniji nego u većini europskih zemalja.

► **Zašto je to tako?**

Potpuno je različita situacija kada vi radite i sami živite recimo ili ste u kućanstvu u kojemu vi i osoba s kojom živite imate posao i zarađujete. Polovica radništva u Srbiji radi sama i izdržava partnera i djecu. U skoro svim zemljama EU postoje porezne olakšice za izdržavane članove kućanstva, postoje i u Hrvatskoj. To znači da radnik na osnovu poreznih olakšica više nosi kući, nego što je slučaj s onim koji radi i živi sam i nikoga ne izdržava. I to je sustav kojim država može utjecati na poboljšanje životnog standarda onih koji su jedini uposleni u svom kućanstvu. Osim toga, u većini zemalja EU postoji progresivno oporezivanje što znači da su porezi, a u nekim zemljama i doprinosi, viši za one koji više zarađuju a kod nas je to sve isto. Tako da između onih koji ostvaruju minimalnu zaradu i onih koji zarađuju deset prosječnih zarada stopa

oporezivanja je jednaka. Druga stvar je i da se poslodavci zapitaju o tome mogu li dio svog profita podijeliti s ljudima koji stvaraju taj profit. Profit stvaraju radnici, bez njih nema profita i postoji prostor da se poboljšaju uvjeti i zarade i da se radnici zadrže. Jer stalno slušamo kako poslodavci imaju problema s radnom snagom, pa što je ono što oni mogu uraditi? Je li rješenje da vi uzimate jeftinije radnike koji će raditi u još gorim uvjetima od uvjeta u kojima rade naši radnici ili ćete poboljšati situaciju i motivirati radnike da ostanu kod vas i samim tim da i strani radnici kada dođu imaju bolje uvjete rada i života?

► **Kakva je danas socio-ekonomska struktura stanovništva po prihodima i uvjetima života? Koliki je jaz između siromašanih i bogatih, produbljuje li se on ili smanjuje, opada li srednji ili sloj raste?**

Definicija srednjeg sloja zavisi od toga kakav imate pristup. S druge strane, podaci o siromaštvu redovito se rade po metodologiji Eurostata i oni vam pokazuju da stopa rizika od siromaštva stagnira. U riziku od siromaštva, prema podacima koji su iz 2024., a koji se odnose na prihode iz 2023., u Srbiji je 1.300.000 ljudi. To je svaka peta osoba i to je tako od 2021.-22. godine, ne mijenja se značajno. Postoje različiti koncepti siromaštva. Jedno je rizik od siromaštva, drugi koncept je koncept apsolutnog siromaštva i odnosi se na osobe koje ne mogu zadovoljiti egzistencijalne minimalne potrebe. U Srbiji od 2020. godine mi još nemamo podatke o postotku stanovništva koji su u apsolutnom siromaštvu jer je te godine ukinuta vladina jedinica za sprječavanje siromaštva. A treći koncept siromaštva je tzv. administrativno siromaštvo koje se odnosi na granicu prihoda ispod koje osoba ili kućanstvo ostvaruje pravo na novčanu socijalnu pomoć. Relativno siromaštvo ili rizik od siromaštva određuje se na osnovu medijane nacionalnog dohotka, što znači da oni koji raspolažu prihodima koji su niži od 60% medijane nacionalnog dohotka smatraju se osobama koje se nalaze u riziku od siromaštva. Ove linije siromaštva međusobno se veoma razlikuju. Linija administrativnog siromaštva za socijalnu pomoć je negdje 10.000-11.000 dinara. Posljednji podaci koje sam računala za apsolutno siromaštvo za jednu odraslu osobu bila je negdje oko 18.000 dinara, a granica relativnog siromaštva je bila 35.000. Samim tim, kada vidite koliko su različite te granice i kada netko interpretira koliko ljudi živi u siromaštvu, onda vidite zašto se značajno razlikuju postotci. Uglavnom, obitelj s dvoje odraslih i dvoje djece koja je u 2023. imala prihode od 75.000 dinara i niže prihode smtrala se da je u riziku od siromaštva. I sada kada pogledate podatak o tome kolika je bila medijalna zarada, ne govorimo dakle o minimalnoj zaradi koja je bila niža, u prosincu 2023. je bila oko 70.000 dinara što znači da sve osobe koje su primile do te medijalne zarade ili malo iznad nje i imale su izdržavanog partnera ili partnericu i dvoje djece do 14 godina bili su u riziku od siromaštva. I kada usporedite te podatke, vidite koliko je raširen problem. Što se tiče nejednakosti, postoje različiti indikatori. Analizirala sam podatke iz Svjetske baze nejednakosti i ono što je

indikativno je i što nam pokazuje kako su za 40 godina rasle nejednakosti u Srbiji jest podatak o tome koliko je rastao prosječni dohodak. Recimo, za 50 posto stanovništva s najnižim dohotkom na ljestvici dohodak je opao za 14 posto. A recimo, onih gornjih 10% koji raspolažu s najvišim dohotkom je porastao u tih 40 godina za 44.3%, a dohodak onih najbogatijih od 0,001% je porastao više od 3,5 puta. Samim tim su se povećavale nejednakosti i recimo u 2021. kada promatrate ukupan dohodak u Srbiji ovih 50 posto najsiromašnijih je raspolagalo sa 17% ukupnog dohotka, a ovih 10 posto koji imaju najveće dohotke je raspolagalo s 38,5% dohotka i vidite koliko su u stvari nejednakosti velike.

► **Može li se povećanje nejednakosti tumačiti kao neminovni rezultat prelaska iz real-socijalizma u kapitalističku privredu?**

Naravno ali i naravno (?), a što je najvažnija stvar, i porezne politike. Jer jedna vam je stvar dohodak koji imate prije oporezivanja i socijalnih transfera i dohodak nakon toga. Ako hoćete smanjenje nejednakosti, naravno da ćete više oporezivati one koji su najbogatiji, a da ćete zaštititi one koji su najsiromašniji, znači da imate uravnoteženu socijalnu i poreznu politiku. To su mehanizmi države kojima se na to može utjecati i ako želite smanjenje nejednakosti, onda trebate na taj način tome pristupiti. Mi recimo imamo u posljednjih nekoliko godina, kada su u pitanju pregovori ili nazovi pregovori o minimalnoj zaradi, da se onda smanjuje onaj porez na zarade. Time država izlazi u susret poslodavcima, ali ona ne smanjuje porez samo onima kojima se isplaćuju minimalne zarade nego svima. Ili recimo doprinosi na teret poslodavca se iz godine u godinu smanjuju da bi im se olakšalo, a iza toga ne vidimo nikakve analize do čega se time dovodi – ugrožavamo li time mirovinski sustav, ugrožavamo li zdravstveni sustav, kako se brinemo o nezaposlenima... U postotcima su doprinosi za osiguranje vrlo, vrlo niski 0,75 posto i

idu samo na teret zaposlenih, a ne i poslodavaca koji su toga oslobođeni prije neku godinu. U većini zemalja EU imate te doprinose i na teret zaposlenih i na teret poslodavaca koji iznosi do 7%, a kod nas se samo olakšava poslodavcima a uopće se ne razmišlja o drugoj strani.

► **Primjećujete li na političkoj sceni ijednu stranku koja se uopće bavi ovim pitanjima i zalaže se za recimo progresivno oporezivanje, odgovarajuću poreznu politiku?**

Mogu se sporadično čuti neki glasovi na tu temu, i ne bih ih izdvajala jer i nisu toliko glasni u tome, ali mislim da je to nedovoljno glasno i da se o tim problemima glasno šuti. Jedino se govori ako dođe do nekih ekscenčnih

situacija oko pogibije radnika. Tada politički akteri izlaze s tim problemima, ali ne postoji sustavni pristup i ne postoji kontinuitet. Tim problemima ozbiljnije se bave nevladine organizacije, civilni sektor nego što to rade političke organizacije, a čini mi se da ni sindikati nisu dovoljno glasni i mislim da bi njihove akcije morale biti mnogo odlučnije.

► **Čini se da se sindikati još uvijek nisu transformirali još od vremena real-socijalizma, iako se cijela privreda transformirala i nisu se prilagodili novim uvjetima rada i potrebama radnika?**

Na žalost ne. Možda imaju podatke, ali ne izlaze u javnost s podacima koliko imaju članova u Srbiji, pa se ne može izračunati stopa sindikaliziranosti. Niti imamo podatak o tome koliko

je radnika pokriveno kolektivnim ugovorom. Znamo koji su kolektivni ugovori postojeći, ali ne znamo koliko radnika pokrivaju ti kolektivni ugovori. I sada imamo direktivu o adekvatnoj minimalnoj zaradi u EU i većina članaka odnosi se na to kako doći do te adekvatne minimalne zarade. Jedan članak donosi se i na kolektivno pregovaranje i kaže se da države trebaju težiti tome da 80% radnika budu pokriveni kolektivnim ugovorom. Kod nas OECD daje procjenu da je 30% radnika pokriveno kolektivnim ugovorom. Pa evo prilike sindikatima da kažu – pa evo mi smo kandidatkinja za ulazak u EU, hajde sada mi da pokrenemo akcije i na socio-ekonomskom savjetu – kakav je naš plan za povećanje pokrivenosti kolektivnim ugovorom i članstvom u sindikatima.

► **Vratimo se na siromaštvo. Rekli ste kako postoje različite mjere i linije siromaštva i sada recimo netko je apsolutno siromašan, dobije mirovinu od 15.000 dinara i jasno je da je u socijalnoj potrebi i da se od toga ne može živjeti. Što ti pojedinci mogu uraditi za sebe i kako se društvo u stvari odnosi prema njima i što su u stvari donijele socijalne karte?**

Donijele su to da su smanjili za nekoliko desetaka tisuća broj korisnika socijalne novčane pomoći što je bilo i za

očekivati. Jer tu priču o socijalnim kartama, o čemu sam i sama pisala, je to što je uradila i Crna Gora i sve posljedice smo iskusili i mi. To se vidjelo iz aviona. A ako je riječ o osobi koja ima mirovinu 15.000 dinara, ona se ne kvalificira za novčanu socijalnu pomoć, jer taj iznos ma koliko mizeran bio i vidite da se od toga ne može živjeti, ona neće imati pomoć jer to prelazi iznos koji je određen kao administrativna granica siromaštva. Što se tiče socijalne zaštite i socijalne politike, mislim da nam najviše govori to da, bez obzira na stotine tisuća siromašnih, država Srbija nema strategiju socijalne zaštite već 15 godina, a Zakon o socijalnoj zaštiti nije mijenjan od 2011. godine, a stvari i okolnosti su se u međuvremenu strašno promijenile. S druge strane imate centre za socijalni rad koji imaju pro-

Jedna vam je stvar dohodak koji imate prije oporezivanja i socijalnih transfera i dohodak nakon toga. Ako hoćete smanjenje nejednakosti naravno da ćete više oporezivati one koji su najbogatiji, a da ćete zaštititi one koji su najsiromašniji, znači da imate uravnoteženu socijalnu i poreznu politiku. To su mehanizmi države kojima se na to može utjecati i ako želite smanjenje nejednakosti onda trebate na taj način tome pristupiti. Mi recimo imamo u posljednjih nekoliko godina, kada su u pitanju pregovori ili nazovi pregovori o minimalnoj zaradi, da se onda smanjuje onaj porez na zarade. Time država izlazi u susret poslodavcima, ali ona ne smanjuje porez samo onima kojima se isplaćuju minimalne zarade nego svima.

blema i s brojem zaposlenih i s velikim brojem slučajeva i nitko se ne bavi time. Jednostavno, ova je vlast potpuno slijepa na probleme onih koji trebaju podršku u svojem životu, bez obzira jesu li siromašni ili osobe s invaliditetom, ili djeca bez roditeljskog staranja, žrtve obiteljskog nasilja. To nikome nije u fokusu.

► **Nije li to čudno da su političke stranke slijepa za ove značajne probleme u društvu i da je prepušteno civilnom sektoru da se time bavi, a društvene nejednakosti uvijek su bile prvorazredno političko pitanje?**

Nije neobično da se nevladine organizacije bave time, ali jeste neobično da političke stranke ne prepoznaju jedan od najvećih problema, jer i istraživanja javnog mnijenja će vam pokazati da su, nakon korupcije, nezaposlenost, životni standard i siromaštvo problemi koje građani prepoznaju. I sada bi netko trebao staviti prst na čelo i reći u redu sada ćemo se baviti i ovim značajnim problemom. Evo još jedne ilustracije – kada su bili lokalni izbori 2024. niti od jedne oporbene stranke koje su sudjelovale u izborima nisam čula njihov program koji se odnosi na usluge socijalne zaštite na lokalnoj razini. U nadležnosti lokalnih samouprava jesu i određeni set usluga socijalne

zaštite i pružanje tih usluga je stvarno minorno. Ali nitko nikada nije rekao »ako mi osvojimo vlast u toj lokalnoj samoupravi u kojoj smo sudjelovali, mi ćemo na području dostupnosti usluga socijalne zaštite na lokalnoj razini uraditi to, to i to«. Eto, to bi im bilo odlično. Čula sam o nesporno značajnim problemima i o investitorskom urbanizmu i o zaštiti okoliša, ali nisam čula o ovim stvarima socijalne zaštite da netko govori o njima. Sve u svemu, ako se vratimo na početak i realno sagledavamo rizik od siromaštva, radi se o jako velikom broju ljudi od 1.300.000 koji su u riziku od siromaštva ali prema administrativnim linijama siromaštva njih niti trećina ne bi dobila pravo na novčanu socijalnu pomoć.

► **Onda se postavlja pitanje što je u stvari cilj socijalne politike kod nas?**

Tako je. U ovoj državi mi nemamo socijalnu politiku a ako nemate strategiju razvoja socijalne zaštite, ako zakon o socijalnoj zaštiti ne mijenjate skoro 15 godina, ako ste uveli zakon o socijalnoj karti koji je očito za cilj imao smanjiti broj korisnika socijalne novčane pomoći, onda ne možete ni kazati da ova država ima socijalnu politiku. Podatak da socijalna novčana pomoć za 2024. godinu iznosi 11.674 dinara, s tim da ju oni koji su radno sposobni a primaju socijalnu novčanu pomoć, primaju devet mjeseci a tri mjeseca je ne primaju jer se pretpostavlja da mogu naći neke poslove i mogu raditi.

► **Kako biste ocijenili postojeći sustav socijalne zaštite? Je li on adekvatan?**

Postoji sustav, ali je on neadekvatan kada su u pitanju javne politike u području socijalne zaštite. I kada su u pitanju proračunska izdvajanja za socijalnu zaštitu u odnosu na zemlje EU to su najniža izdvajanja, i kada je u pitanju organizacija socijalne zaštite i centara za socijalni rad i civilnog sektora i privatnog sektora, sve je to za preispitivanje, a pogotovo kada je u pitanju partijsko zapošljavanje. To je razorilo brojna područja u ovom društvu, a sustav socijalne zaštite je potpuno urušilo. Od toga da imate partijski postavljene direktore centara za socijalni rad, ali ne samo postavljanje na rukovodeća mjesta provjerenih partijskih kadrova nego i na izvršiteljska mjesta. Veliki broj profesionalaca socijalnih radnika napustio je sustav socijalne zaštite i onda vam dolaze neadekvatni kadrovi jer oni koji su kompetentni ne žele ući u takav sustav.

► **Dosta crna je slika koju ocrtavate.**

Ni situacija u drugim područjima nije mnogo bolja, ali se može reći da se radi o nijansama sivog ali u sustavu socijalne zaštite je crnilo jer su to najranjiviji ljudi, oni ne mogu ništa sami, njima zaista treba pomoć. I zato su tu i nevladine organizacije dragocjene jer se one bave zaštitom ljudskih prava i pomoći najranjivijim kategorijama. Došli smo blizu kraja jer su institucije toliko urušene da više ne funkcioniraju. I to nam je za budućnost važno i kada dođe do promjena, a vjerujem da će uskoro doći, da se zaista okupi široki krug ljudi i da gradimo institucije. To će trajati ali nema druge, treba zasukati rukave i posvetiti se razvoju.

Biskupijsko svetište Gospe od suza na Bunariću

Majka – uzor vjere i majčinstva

»Mislim da je potrebno oživjeti dostojanstvo majčinstva, da mladi ljudi prihvate svoje dijete i da ga odgajaju u duhu Isusa Krista. Da majke budu kao Marija koja je uvijek pogledom pratila Isusa. Da naše obitelji budu kuće koja će širiti ljubav, nadu i radost. To će se sigurno odraziti i u društvu, u svijetu«, poručio je biskup Fazekas

Gospa od suza, na istoimenom Biskupijskom svetištu na Bunariću (okolica Subotice), okupila je proteklog vikenda tisuće ljudi koji su pohrlili Majci zahvaliti, moliti i tražiti Njen zagovor. Proštenje je slavljeno u nedjelju, 31. kolovoza, a tom svečanom slavlju prethodila je trodnevnica. Ujedno, ovo je bio i kraj programa *Dužijance 2025.*, a misno slavlje započelo je kada su u svečanoj procesiji od kapelice do oltara došli ministranti, svećenici i biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas**, skupa s mladima u nošnji koji su predvođeni bandašem **Tomislavom Ivankovićem** i bandašicom **Marijom Dulić** donijeli do oltara Gospin lik.

Proštenje – potpuni oprost grijeha

Svečano euharistijsko slavlje predvodio je biskup Franjo Fazekas u zajedništvu sa svećenicima Subotičke biskupije, a oko oltara su posluživali ovdašnji i bogoslovi iz Đakova, te ministranti. Misna čitanja, kao i molitvu vjernika čitali su mladi u nošnji. U uvodnom dijelu propovijedi biskup Fazekas podsjetio je okupljene vjernike da se iz Svetoga pisma, iz Novog zavjeta zna da je Marija imala značajnu ulogu u Isusovu životu, kao majka, kao vjernica, pa i kao učenica.

»Kao majka, Marija ima mjesto koje ima svaka mati u životu čovjeka. Preko nje dijete ulazi u ovaj svijet i prihva-

ća ga. Kao vjernica, Marija je ponajprije vjerovala Bogu, a onda je imala povjerenje i u svoje Dijete, čak i onda kad ga nije razumjela. Marija je također bila dobra Isusova učenica, jer je puno toga naučila tijekom Isusova nastupa. Na koncu, Marija je ostala uz Isusa i onda kada su ga drugi ostavili i pobjegli, pod Njegovim križem zajedno s nekolicinom žena i učenikom Ivanom. U svim vremenima kad majka nema osobito značenje ili kad gubi ono koje je nekad imala potrebno je isticati da je Marija primjer i uzor pravoga majčinstva koje prihvaća svoje dijete u svim okolnostima života. S druge strane, kad se mnoge majke nameću u svojoj sebičnoj ljubavi kao prepreka na putu ljudskog ostvarenja svoje djece, Marija ostaje majka koja uči od svoga Sina i koja ne stoji na njegovom životnom putu, nego ga na tom putu svojom majčinskom ljubavlju prati«, rekao je među ostalim biskup Fazekas.

»Čudesna« bunarička noć

Trodnevica pripreve za bunaričko proštenje, koja je započela 28. kolovoza, završena je 30. kolovoza Službom riječi; Službom pokore – kada su vjernici imali priliku za svetu ispovijed i potpuni oprost grijeha; Službom svjetla – odnosno procesijom sa svijećama i naposljetku svetom misom. Sve ovo čini bunaričku noć »čudesnom«. Noć je to molitve, sabranosti, zahvala i prošnji, a i ove godine Gospa od suza okupila je lijepi broj vjernika subotičkih i okolnih župa, kao i župa diljem Vojvodine (Sonte, Selenče, Apatina, Odžaka, Vajske i Bođana).

Službe riječi, pokore i svjetla predvodio je biskup Fazekas, dok je misno slavlje u zajedništvu s braćom svećenicima i ove godine predvodio mons. **Stjepan Beretić**, dugogodišnji katedralni župnik, koji je sada u mirovini. Na početku homilije mons. Beretić ponovio je pitanje pape **Pia XII.**, koji se godinu dana nakon Gospinih suza u Sirakuzi, pitao »hoće li ljudi razumjeti tajanstveni govor tih suza?« Odgovorio je:

U izjavi za naš tjednik on je podsjetio kako ove godine sva hodočašća dobivaju novi smisao.

»Ova godina je Sveta godina i svi mi smo 'hodočasnici nade'. Danas sam napose istaknuo majčinstvo, koje je vrlo važna služba u životu čovjeka, a koja često ne dobiva potrebne vrijednosti. Mislim da je potrebno oživjeti dostojanstvo majčinstva, da mladi ljudi prihvate svoje dijete i da ga odgajaju u duhu Isusa Krista. Da majke budu kao Marija koja je uvijek pogledom pratila Isusa. Da naše obitelji budu kuće koja će širiti ljubav, nadu i radost. To će se sigurno odraziti i u društvu, u svijetu. Bunarić je važno mjesto okupljanja, znamo da ono služi vjernicima za duhovni preporod, kao i za snaženje svoje vjerske i nacionalne pripadnosti. Tako ovdje dođu do izražaja i običaji ovdašnjih bunjevačkih Hrvata. Uvijek su prisutni mladi u nošnji koji su bili i na našim *dužijancama* i na neki način sve je to skladno povezano. Prvenstveno smo vjernici katolici, a s druge strane moramo poštivati i naše korijene da bismo znali svoj identitet i kao vjernika, ali i kao pripadnika hrvatskog naroda«, rekao je biskup Fazekas.

Tijekom dana na Bunariću su slavlje i jutarnja dvojezična sveta misa, biskupska misa na mađarskom jeziku, te popodnevna sveta misa za stare i bolesne, te djelatnike Caritasa. Pod misnim slavljima pjevanje je predvodio zbor župe Marija Majka Crkve pod vodstvom zborovođe **Maria Bonića**, a kompletnu pripremu za ovo slavlje podnijeli su župljani ove župe predvođeni župnikom i rektorom svetišta mons. **Željkom Šipekom**.

»Eto, večeras mi možemo razumjeti Gospine suze. Donijeli smo svoje suze radosti i žalosti, nade i tjeskobe. Sve je to iz dubine našega srca, kako kaže sv. Katarina Sijenska: 'svaka suza proizlazi iz srca'. Suze otkrivaju ono što nam je u srcu. Dapače, suze otkrivaju ono što nam je nemoguće izreći riječima. Jedino istinom o sebi pročistit ćemo svoju ljubav prema Bogu i čovjeku. Samo tada ćemo moći svoje suze sjediniti s Marijinim suzama.

Zato smo danas na Bunariću da nam bude dobro. I molimo Boga: daj da ljudi potaknuti suzama Majke Tvoga Sina oslobode svoj um i srce od zabluda, odbace djela tame, te ponovno povjeruju Tvojim ljubavi. Marijine suze liječe. Molimo Majku od suza da nas vodi tim putem i da nam otvori oči za tajne Božje ljubavi».

Ulaganje u Bunarić

Vidljivo je da se samo svetište održava i obnavlja, a takvi su planovi i za naredni period, koje je najavio rektor svetišta, mons. Željko Šipek.

»Nalazimo se u godini Jubileja i ono što smo mogli kroz ova dva dana vidjeti jest veći broj ljudi koji su pristupili sakramentu svete ispovijedi. Ljudi su iskoristili priliku za potpuni oprost grijeha, koji Crkva pruža, i koji je biskup dodijelio našem svetištu, napose tijekom ova dva dana. Majčino srce je tu, a mi smo u našim srcima donijeli i lije-poga i lošega, imamo na čemu zahvaljivati, za što moliti, a Majka je uvijek tu da nam pomogne. Ljudi to osjete i, Bogu hvala, mislim da je ove godine više ljudi nego prošle, što me raduje, a napose me raduje što su vjernici prepoznali ideju našeg pokojnog biskupa **Slavka Večerina**, koji je ovo svetište podigao na razinu biskupijskog svetišta još 2021. godine. Želja nam je da se za ovo svetište čuje i da što više ljudi dođe. To smo uspjeli i zahvaljujući prekograničnoj suradnji s Gradom Pleternicom, koja također na poseban način slavi Gospu od suza. Želimo povezati ta dva svetišta da se Gospa od suza slavi i časti», kaže mons. Šipek i pojašnjava kako vjernici na Bunarić dolaze sa sviješću da je tu netko tko ih čuje, netko tko na njih misli i kome se mogu požaliti, zaplakati, radovati se, zahvaljivati...

Dakle, kako je rekao, Majka je ta koja nas uvijek okuplja. Zahvaljujući prekograničnoj suradnji s Gradom Pleternicom na Bunariću je u planu izgradnja i multifunkcionalne dvorane.

»Zahvaljujući ovom prekograničnom projektu odobrena su potrebna sredstva i krenuli smo s izradom projektno dokumentacije. Projekt dvorane imamo i ona bi nosila ime pokojnog biskupa Slavka Večerina. Dvorana bi trebala biti navezana na sadašnje takozvano pjevalište. Dvorana će nam donijeti ono što nemamo, a to je zatvoren prostor u kom bismo se mogli okupljati tijekom cijele godine. Ovdje na svetištu imamo svete mise od svibnja do listopada i na neki način imamo pauzu, a izgradnjom te multifunkcionalne dvorane koja će biti kapitalni projekt iduće godine, dobit ćemo ono što nam fali, prostor u kom ćemo se moći okupljati tijekom cijele godine. U okviru tog projekta bit će i opremljena dvorana, te će se uraditi i elektrifikacija zvona, što smo već počeli raditi», pojašnjava mons. Šipek.

Valja se podsjetiti kako je na ovome mjestu prije više od 130 godina (1893. godine) podignut križ, a tri godine kasnije i kapelica gdje se nalazi lik Gospe od suza donesen iz Sirakuze (Italija) 1968. godine.

Biskupijsko svetište Gospe od suza otvoreno je tijekom cijele godine za osobnu molitvu, a organizirane pobožnosti koje su još preostale su: 8. rujna – Mala Gospa, misa na hrvatskom je u 10 sati, 12. rujna – Ime Marijino u 16.30 je krunica, a u 17.30 sveta misa, te 8. listopada – Kraljica krunice, u 16.30 je krunica, a u 17.30 sveta misa. Ovim se i završava hodočasnička godina na Bunariću.

Ž. V.

Deponiji za Sizifa

Ne tako davno, ima tome možda mjesec-mjesec i pol, javnost je stidljivo obaviještena da su djelatnici JKP-a *Čistoća i zelenilo* očistili deponij na cesti Subotica – Tavankut kod nadvožnjaka koji obilaznicom spaja granični prijelaz Kelebija – Tompa i autocestu E 75. Do tada ista ta javnost – oni s magistralne ceste iz »partera«, a oni s obilaznice s »balkona« – svakodnevno su imali priliku gledati kako građani neumorno rade na izgradnji brda od smeća kao spomenika vlastite kulture. I... činjenica je da sada otpada na spomenutoj lokaciji nema, ali je isto tako i činjenica da sve ostalo podsjeća na to da je tu sve donedavno bila. Jer, prizor, najblaže rečeno, podsjeća na onaj kada se ruši dotrajala i zapuštena zgrada, a onda se majstori iz nepoznatih razloga više ne pojave. Što se »majstora« tiče – riječ je o *Čistoći i zelenilu* – njima se nema što zamjeriti: svoj dio posla su odradili tako što su uz

cestu nagurali brdo zemlje, koja, skupa s nepokošenom travom, zaklanja pogled na još veće ruglo koje je predugo tamo raslo. Tko bi nakon njih trebao doći i kultivirati teren kod nas je oduvijek vječno pitanje: *Putevi Srbije* ili netko od komunalnih poduzeća u nadležnosti lokalne samouprave? Dok se odgovor na to pitanje ne nađe, mi ćemo i dalje imati sliku na kakvu smo navikli duž cesta širom našeg atara, ali i države općenito: sliku cesta uz koje nesmetano rastu korovi svih vrsta i divlje raslinje, što u onima koji u svom egu raspolažu kakvom-takvom savješću izaziva osjećaj sramote što živiš tu gdje živiš jer vidiš ono što ne vidiš u uređenim društvima.

Ali, tek kada čovjek pokuša razmisliti o tome koji je već ovo slučaj uklanjanja divljeg deponija i kada shvati da je to bezuspješno, dohvati se društvenih mreža i sjeti se već zaboravljenih vijesti da su isti takvi pothvati – i to samo tri-četiri godine unazad – rađeni u Mišićevu, Gornjem Tavankutu, između Žednika i Đurđina, u Kelebijskoj šumi, kod *Zorke*... i tako dok ne naletite na vijest RTV-a *Pannon* od prije tri godine da je u Subotici u posljednjih 15 godina očišćeno 40 divljih deponija i za to utrošeno 18 milijuna dinara (oko 150.000 eura!). Pa na razliku od te tri godine dodate još

one kojih se i sami sjećate i za svaku od njih dodate još po milijun-dva dinara vidjet će o kakvim se štetnicima radi. Jer, u konačnici, sav taj novac plaćen je iz novčarki građana koji pune proračun i za ovakvu vrstu rasipništva.

Nakon što ga prođe prvi bijes čovjeku u ovakvim situacijama na um prvo na pamet padne pitanje zašto se počinitelji ovakvih nepodopština ne kazne da bi nakon toga uslijedio novi val gnjeva: što radi komunalna policija, a ako treba i u koordinaciji s pripadnicima Ministarstva unutarnjih poslova? Zna li uopće netko nekoga tko je u posljednjih dvadeset godina platio kaznu za bačeni opušak ili praznu bocu na ulici, a kamoli za punu prikolicu izbačenog smeća na mjestu koje za to nije predviđeno? Postoje li uopće kazne predviđene za to?

Postoje, naravno, i predviđene su Zakonom o odlaganju otpada i kreću se od 5.000 do 50.000 dinara, a za poduzeća i pravne osobe od milijun i pol do tri milijuna dinara. Problem je, međutim, u tome što je riječ isključivo o mrtvom slovu na papiru koji služi jedino tome da se u teoriji zadovolje standardi koji važe u Europskoj uniji, čija bismo i mi htjeli postati članica pod uvjetom da se u praksi ništa ne mijenja. Olakotna okolnost za sve ljubitelje smeća u prirodi je i ta što je našim Zakonom o odlaganju otpada mogućnost izricanja kazne počinitelju predviđena ukoliko je neposredno uhvaćen u sramnom djelu. S obzirom na intenzitet energije koju djelatnici komunalne policije dnevno utroše za obavljanje aktivnosti koje su im u opisu posla dolazimo do formule koja nam daje egzaktni podatak o tome koliko je kazni ispisano, a kao dokaz možemo priložiti podatke koje smo iznijeli u ranijem dijelu teksta. Pojednostavljeno: što je broj kazni manji, visina brda smeća ovisi o energiji njihovih ljubitelja ili pak u najboljem slučaju o njihovoj volji za obavljanje takvih »poslova«.

Naravno, nije sve u udarcima po džepu. Razvijena društva predviđaju i druge mjere koje su u praksi kod nas u ravni znanstvene fantastike. Predviđaju, naime, i zatvorske kazne ili pak obavljanje društveno korisnog rada, uključujući i onaj na »čišćenju terena«, odnosno svakodnevno skupljanje otpadaka s mjesta koja nisu predviđena za to. Ona najuređenija, a kilometarski bliska nam Slovenija odnedavno slovi za najčistiju zemlju svijeta (!), zacijelo – osim zakona, uredaba, kamera i revnosnih djelatnika... – ima predviđen i edukativni program kako bi se podigla svijest o tako jednostavnoj činjenici da je i zdravije i ljepše živjeti u čistom okolišu, a koji se još od malih nogu provodi u odgovorno-obrazovnim ustanovama. Kod nas... pa vidite i sami: dok brdo smeća ne naraste do nepodnošljivih visina ili dok malobrojni aktivisti rade sizifovski posao, orangutani gledaju. I čekaju.

Z. R.

Vrtići *Marija Petković – Sunčica* i *Biser* u Subotici

Dodatna oprema za novu školsku godinu

Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić* iz Subotice realiziralo je projekt »Podizanje kvalitete odgojno-obrazovnog rada u vrtićima i školama na hrvatskom jeziku u Subotici«, koji je putem natječaja

financirao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Ovim projektom, po riječima predsjednice HPD-a *Bela Gabrić* **Margarete Uršal**, dodatno su opre-

mljene jaslice i vrtići *Marija Petković – Sunčica* i *Marija Petković – Biser* u Subotici. Ukupna vrijednost donirane opreme je blizu 4.000 eura. U koordinaciji s odgojiteljima u ova dva objekta, kao i s Hrvatskim nacionalnim vijećem, jaslice *Biser* opremljene su funkcionalnim namještajem (polica, pisači stol, stolica, polica za knjige, fotelja za djecu za čitanje...) i igračkama. Za jaslice *Sunčica* kupljena je posteljina, pribor za jelo, tanjuri, čaše i zdjelice, nešto igračaka, ormar, pisači stol, stolica... Vrtić *Sunčica* dobio je materijale za rad i igračke, police, čitateljski kutak...

»Drago nam je da smo tijekom ljeta uspjeli montirati i staviti u funkciju sve nabavljeno te da naši najmlađi 1. rujna uđu u funkcionalan i lijepo opremljen prostor bogat kvalitetnim igračkama i knjigama. I svakako sve pohvale odgojiteljima jer uvjeti rada mogu samo doprinijeti kvaliteti, ali ključne figure u odgoju i obrazovanju najmlađih jesu upravo oni«, kaže Uršal.

Ž. V.

Subotica obilježila Dan grada uz dodjelu priznanja

Svečanom sjednicom Subotica je u ponedjeljak, 1. rujna, obilježila **Dan grada**, dan kada je 1779. godine Poveljom Marije Terezije dobila status slobodnog kraljevskog grada.

Tradicionalno su uručena najviša gradska priznanja – *Počasni građanin*, koje je ove godine dodijeljeno **Predragu Petričeviću**, građevinskom inženjeru i vlasniku tvrtke *SMB – gradnja*, dok su priznanja *Pro urbe* ove godine dodijeljena glumcu **Frigyesu Kovácsu**, pravnici **Eriki Tóth Szalai** i posthumno **Dušanu Maraviću**, nogometašu.

U svom obraćanju zamjenik gradonačelnika **Srđan Samardžić** osvrnuo se na nekoliko projekata koji su u tijeku ili će biti realizirani, među ostalima: projekt *Čista Srbija*

kojim je predviđeno proširenje kanalizacijske mreže, izgradnja vodovodne mreže u Tavankutu i Mirgešu, sanacija nesanitarnog deponija *Aleksandrovačka bara*, izgradnja trening centra u Tehničkoj školi *Ivan Sarić*, te prvi puta i osiguranje besplatnih udžbenika.

»U fokusu našeg rada, kao i do sada, bili su naši sugrađani i sugrađanke – da im omogućimo sigurniju budućnost i da osiguramo što bolju i kvalitetniju svakodnevnicu. Osim projekata, nastavili smo negovati i ono što je naše najveće blago – a to je bogatstvo različitosti u etničkom, kulturnom i svakom drugom pogledu«, poručio je, između ostalog, Samardžić.

Čestitajući građanima i građankama Dan grada, predsjednik Skupštine grada **Dániel Gyivánovity** osvrnuo se na povijest Subotice tijekom 246 godina te na činjenicu da je Povelja iz 1779. godine svim građanima, bez obzira na nacionalnu, jezičnu ili vjersku pripadnost, dala pravo na slobodu i ravnopravnost.

»Naša Subotica u svom imenu nosi riječ sloboda. To nije samo povijesno sjećanje, to je zavjet. Sloboda znači i odgovornost – da svi mi koji živimo u ovom gradu radimo zajedno na njegovom razvoju i napretku«, poručio je Gyivánovity.

M. V. R.

Studijski posjet Baranji

Kao dio zajedničke aktivnosti projekta prekogranične suradnje »Očuvanje kulturne baštine kroz razvoj kulturnog turizma«, koji realiziraju *CroFond* i Turistička zajednica Osječko-baranjske županije u petak, 29. kolovoza, organiziran je studijski posjet Baranji, a u cilju pripreme za realiziranje projekta interpretacijskog centra u Matici.

Posjet Baranji obuhvatio je obilazak *Šokačke kuće* u Topolju, Muzeja etnološke baštine u Belom Manastiru, *Baranjske kuće*, *Ulice zaboravljenog vremena* i novi interpretacijski centar u Karancu.

Šokačka kuća u Topolju gospodarstvo je s dvorištem i svim zgradama koje pripadaju seoskom gospodarstvu.

Kuća je izgrađena prije 100 godina i sačuvala je svoj originalni izgled, a predmeti, pokućstvo ili narodna nošnja u njoj vrlo su stari, neki čak i više od 200 godina. U kući se čuva oko 1.600 izložaka, koji su darovi bivše vlasnice, a niti jedan od njih nije mlađi od 50 godina. O kući brine Društvo prijatelja baranjske starine *Ižip* iz Topolja.

Etnološki centar baranjske baštine u Belom Manastiru prezentira materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu etničkih skupina na prostoru Baranje od kraja XIX. do polovice XX. stoljeća.

Baranjska kuća i *Ulica zaboravljenog vremena* u Karancu privatna su inicijativa koja na jednom mjestu oživljava duh, mirise i okuse Baranje. *Ulica zaboravljenog vremena*, s prikazima radionica starih zanata upisana je kao zbirka u Registar kulturnih dobara.

Domaćin je bio zamjenik direktora Turističke zajednice OBŽ-a **Mislav Matišić** koji je predstavio privatne etnografske zbirke u kulturnoj i turističkoj ponudi Osječko-baranjske županije.

Iskustva iz Baranje bit će dragocjena ne samo u postavci interpretacijskog centra u Matici, već i u daljem razvoju turističke ponude hrvatskih udruga.

U studijskom posjetu Baranji bili su predstavnici HNV-a, *CroFonda*, ZKVH-a i NIU *Hrvatska riječ*.

Z. V.

Susret Zavičajne udruge Kukujevci u Osijeku

Svake druge godine zavičajna udruga Kukujevci organizira okupljanje raseljenih Kukujevcana te onih koji su ostali u svom selu i njihovih prijatelja. Ovogodišnji susret s tradicijskim programom održan je u restoranu *Corner* u Osijeku 30. kolovoza. Prije svete mise u Budimcima je održano polaganje vijenaca i molitva za poginule heroje Vukovara **Stjepana Gajčevića**, **Petra Živanovića**, **Nikolu Matijevića** kao i molitva za ubijene nevine žrtve Kukujevaca **Jozu** i **Anu Matijevića** i njihovog maloletnog sina **Franju** te za obitelj **Oskomić**. Misno slavlje u sklopu susreta u župi Svete Obitelji u Osijeku predvodio je **fra Dragutin Bedenčić**. Dio susreta bila je nogometna utakmica između veterana NK *Fruškogorac* protiv seniora održana na nogometnom igralištu *Metalca* na Jugu 2 u Osijeku. U večernjim satima održan je kulturno-zabavni program uz tamburaše *Hrvatski sokol* te tradicijsku molitvu koju je prije večeri predmolio župnik u Šidu vlč. **Nikica Bošnjaković**.

Zavičajna udruga Kukujevci osnovana je 1998. godine s ciljem očuvanja i njegovanja kulturnih, tradicijskih vrijednosti i običaja iz malog sela Kukujevci s područja Srijemske biskupije. Udruga okuplja protjerane Hrvate iz tog sela u kojem je do 1991. godine živjelo oko 2.000

stanovnika, točnije 97 posto Hrvata. Članovi udruge o očuvanju narodnih nošnji i folklora iz starog zavičaja održavaju susrete i veze s raseljenim mještanima i onima koji su ostali u Kukujevcima. Svake druge godine udruga

organizira okupljanje raseljenih, onih koji su ostali u Kukujevcima i prijatelja.

T. R.

FOTO: T. R.

Alasi i bečari u Monoštoru

Okusi Gornjeg Podunavlja

Čarolija u kotliću

Pravila za sve sudionike bila su ista. Organizator osigurava prostor, drva, ribu i tijesto. Ostalo je na kuharima. U to ostalo spadaju paprika, sol, voda, luk, vatra. To je i najvažnije i od finesa ovisi i kakav će na kraju biti paprikaš. Ima tu još nekih razlika u načinu pripreme.

»Mislim da Monoštorcima možemo parirati i mi iz Vajske. Sve je to Podunavlje. Riblji paprikaš pripremamo tako da prvo u malo vode dinstamo luk, poslije se dodaje riba, voda da bude dva-tri prsta iznad ribe i kada proključa, dodamo papriku i druge začine. Ovdje ima četiri kilograma ribe i na tu količinu ribe stavit ću dvije i pol žlice paprike. Paprika se dodaje tek kada proključa. Kuha se oko pol sata, a ako je društvo veselije, i duže. Zato se dodaju rajčica, vino ili malo octa da se riba ne bi raskuhala«, kaže **Pavle Begov** iz Vajske.

Na nešto malo drugačiji način kuhaju Monoštrci.

»Osnovno je pet sastojaka: luk, riba, paprika, sol i voda. Najbitnije je potrefiti pravi odnos ribe, vode i paprike. Koliko vode? Kažu, na kilogram ribe litra vode. Na svježju ili očišćenu, nije isto. Ja stavljam litru vode na očišćenu ribu. Paprike toliko žlica koliko ima kilograma ribe, soli po ukusu i malo kuhane rajčice. Prvo se do ključanja kuhaju riba i luk, doda sol i kada počne jače ključati, paprika. Mora sve vrijeme dobro ključati, znači mekana i suha drva«, kaže **Marin Šuvak** iz Monoštora.

Čudi se pitanju kada je naučio kuhati riblji paprikaš. Kaže, to se jednostavno uči od mladosti na vikendicama uz Dunav, sluša se kako stariji kuhaju, proba se...

Kulturno-umjetničko društvo Hrvata *Bodrog* iz Monoštora istražuje u očuvanju šokačke monoštorske baštine. A u tu monoštorsku baštinu, osim nošnje, govora i običaja, spada i tradicijski način prehrane koji su umnogome oblikovali način i uvjeti života Monoštoraca. Tako se u nezaobilazno jelo ubraja riblji paprikaš, podrazumijeva se kuhan u kotliću na otvorenoj vatri. Nekada jelo alasa koje se kuhalo na dunavskoj obali postalo je specijalitet po kome se prepoznaju dunavske čarde i specijalitet na koji mirišu monoštorski sokaci. U čast ribljeg paprikaša prije nekoliko godina *Bodrog* je pokrenuo manifestaciju *Sastali se alasi i bečari*. Ovogodišnja je održana prošle subote u dvorištu nekadašnje kuće časnih sestara, koju sada koristi udruga *Bodrog*.

Oni koji su htjeli i potvrdu da su skuhalo dobar paprikaš dali su uzorke na ocjenjivanje. Pobijedili su pecaroši koji izgleda ne samo da znaju pecati već i dobro kuhati.

Riba, vino i soda

Gastronomija Monoštora, prožeta bogatom kulturom i tradicijom inspirirala je predsjednicu Bodroga **Anitu Đipanov Marijanović** da priredi priručnik za spravljanje specijaliteta od ribe *Kada okusi progovore*, koji nije samo vodič kroz raznolike recepte, već i, kako kaže autorica, most koji povezuje generacije i očuvanje lokalne baštine.

»Svaki specijalitet priča svoju priču, od pećanja na mirnoj vodi Dunava do trpeza ukrašenih lokalnim sastojcima. Gastronomija Monoštora ne samo da zadovoljava nepca, već inspirira i potiče zajed-

ništvo, čuvajući duh ovog kraja. Ovaj priručnik je poziv svima da otkriju čaroliju lokalne kuhinje, da sačuvaju tradiciju i da nastave kreirati nove uspomene oko stola, u duhu zajedništva i uživanja u bogatstvu okusa kojega donose vode i njihov dar«, kaže Đipanov Marijanović.

Kažu, uz ribu najbolje ide vino. Čisto ili špricer, tko kako voli. A gdje je špricer tu je i soda, pa je dio ovogodišnjih *Alasa* bila i izložba staklenih boca za sodu, *Zaustavljeno vrijeme u odsjaju stakla* koju je priredio sodar i kolekcionar iz Sombora **Karolj**

Rezička, koji obiteljsku sodaru vodi od 1992. godine. U međuvremenu postao je kolekcionar boca za sodu i drugih stvari koje su vezane za sodarski zanat, pa planira otvoriti svoj vlastiti muzej.

»Najstarija boca za sodu je iz 1892. godine, iz Osijeka, ljekarnika **Jozefa Gobeckog**. Nekada su sodu punili ljekarnici jer se ona uzimala za probavu. Bila je skupa. Krajem XIX. i početkom XX. stoljeća sodu su si mogli priuštiti samo gospoda«, priča Rezička.

U kolekcionarstvu boca za sodu oblik i boja se najviše cijene. Boce su bile prozirne, zelene ili plave, a najrjeđe crvene koje su sodari naručili po četiri puta višoj cijeni od bijelih, zelenih ili plavih.

»Malo si je sodara moglo dopustiti taj luksuz i zato su crvene boce bile rijetkost«, pojašnjava Rezička.

Kaže, soda je iz mode izašla 60-ih godina kada je krenula ekspanzija mineralnih voda što je ugušilo sodarstvo. Ipak, i danas ima sodara, na radost ljubiteja špricera koji kažu da ništa nije bolje nego kada vino presiječe mlaz sode.

Z. V.

Hodočasničke uspomene iz djetinjstva

Proštenje Majke Božje u Bilom Aljmašu

Putovalo se vlakom od Subotice do Dalja, a već na početnoj stanici u Subotici stvarale su se velike gužve hodočasnika jer je uprava željeznice za očekivanu masu svijeta namjerno stavljala u promet manji broj vagona nego što ih je inače bilo na toj liniji s ciljem da se što više ljudi odvрати od putovanja

Ne znam sjećaju li se još stariji čitatelji *Hrvatske riječi* velikih proštenjarskih hodočašća u Bili Aljmašu? Naime, nakon proštenja na Bunariću, subotički vjernici su u velikom broju hodočastili Majci Božjoj od utočišta u Bili Aljmaš, u Hrvatskoj, u Đakovačko-srijemskoj biskupiji, u općini Erdut, na desnoj strani Dunava. U Aljmaš su katolički vjernici sa svih strana od pamtivijeka hodočastili Majci Božjoj na blagdan Velike Gospe, 15. kolovoza, i na Malu Gospu, 8. rujna.

Ovih se dana prisjećam kada sam ja kao dijete (sredinom pedesetih godina prošlog stoljeća) s mamom i susjedima hodočastio u Bili Aljmaš. Središnje mjesto hodočašća bila je crkva Gospe od utočišta koju je 1852. g. (na slici) dao izgraditi đakovački i srijemski biskup **Josip Juraj Strossmayer**.

Hodočašća u Bili Aljmaš posebno su mi ostala u sjećanju zbog velikog uzbuđenja prije putovanja, doživljaja vožnje vlakom i prijelaza preko željeznog mosta preko Dunava. Pripreme za odlazak na hodočašće u Bili Aljmaš počele su već u kolovozu. Kad sam imao desetak godina, išao sam s mamom, bratom **Mirkom** i susjedom sekam **Julom**.

Vlak za Aljmaš

Putovalo se vlakom od Subotice do Dalja, a već na početnoj stanici u Subotici stvarale su se velike gužve hodočasnika jer je uprava željeznice za očekivanu masu svijeta namjerno stavljala u promet manji broj vagona nego što ih je inače bilo na toj liniji s ciljem da se što više ljudi odvрати od putovanja. Vagoni su bili toliko puni da su ljudi stajali jedan do drugoga i gužvali se cijelo popodne do Dalja, a mnogi nisu mogli ni ući, pa su se morali žalosni vratiti kući. Budući da smo mi imali vezu na željeznici (brat mi je tamo radio), on nam je unaprijed zauzeo kupe, pa smo morali doći puno ranije i ući u

kupe. Tako smo imali čak i mjesta za sjedenje. Na usputnim stanicama prema Somboru veliki broj vjernika čekao je ovaj vlak, ali se od prenatrpanosti nisu mogli ukrcati.

Tek što bi vlak krenuo, seki Juli je bio poseban ugođaj da odmah rastvori svoju kotaricu s hranom, rasprostre

Crkva Gospe od utočišta iz 1852. g. porušena u Domovinskom ratu 1991.

bijelu platnenu salvetu i razmoća svježi kruh, odmota pečeno pile i gozba je mogla početi. Meni je vožnja vlakom pružala jedinstveni doživljaj, zurio sam kroz prozor u bogata polja još neobranog kukuruza, suncokreta i mnogih drugih usjeva. Gledao sam u guste šume u kojima su drveća bila pravilno poredana kao po crti i divio se ljepoti svoga zavičaja.

Na Dunavu pred Gospom

Kad smo došli blizu Bogojeva, vlak je usporavao. Znali smo da je blizu Dunav. Prije nego što je vlak počeo grmjeti po željeznoj konstrukciji mosta svi smo se prekrížili, a ja sam i dalje uporno gledao tu veliku, široku vodu i na njoj duge, uske i niske brodove kako klize poput dugih crva niz vodu. Kad smo prešli most svi smo odahnuli i zahvaljivali Bogu što je sve dobro prošlo. Čekali smo Erdut, pa Dalj, gdje je bio kraj vožnje.

U Dalju je opet nastala gužva. Tu su se slijevali hodočasnici sa svih strana Slavonije kojima smo se i mi iz vlaka spojili u jednu dugu proštenjarsku kolonu. Na dočeku proštenjarskog vlaka bilo je puno milicije koji su čuvali red i provjeravali domaće kočijaše zaprežnih kola da ne bi netko taksirao do svetišta i zaradio koji dinar. Tako smo uz molitvu i pjesmu pješačili nekoliko kilometara niz blagu nizbrdicu do Aljmaša. Mama me čvrsto držala za ruku da se ne izgubim među tolikim narodom.

Tako formirana kolona spuštala se strmom cestom prema crkvi, a cijelog puta pjevale su se marijanske pjesme i molila krunica. Pred crkvom se sav narod slio u jednu veliku masu hodočasnika iz raznih krajeva Hrvatske, BiH, Mađarske i Bačke. Svaka skupina je pjevala svoje marijanske pjesme što je stvaralo jedan zvučni svekoliki pozdrav Majci Božjoj. Cijelu tu večer u crkvi i oko nje se pjevalo, molilo, zavjetovalo, palile svijeće, prodavači su nudili sakralne predmete, cijeli okoliš je bio rasvijetljen kao dan. U crkvi je bila opća zavjetna molitva, ispovijed, pričest. U cijelom svetištu vladao je mir, molitva i pjesma do duboko u noć, a kad se djeci umor spustio na oči, mama je mene i brata Mirka vodila u jednu kuću u selu, udaljenu nekoliko ulica od crkve, gdje je bilo dogovoreno noćenje za djecu. Čim nas je mama umorne položila u krevet, odmah smo zaspali ispod debelih, mirisavih, ručnim radom ukrašenih pokrivača što su izrađivale vješte Slavonke. Mama se vratila pred crkvu i tu je sa sekom Julom dugo bdjela i molila na svoje nakane, možda čak i do jutra. Pred jutro su nam se ipak pridružili i odrasli na kratki odmor.

Sutradan, u nedjelju, nakon slatkog, ali kratkog sna, gazdarica kuće nam je ponudila svježe pečeni kruh, mlijeko i sir, premda je mama imala u kotarici dosta hrane za sve nas. Izlaskom na ulicu, doživio sam iznenađenje: neviđeno puno krava koje su iz svakog dvorišta izlazile i

Crkva Gospe od utočišta izgrađena poslije Domovinskog rata 2007.

prilazile dolazećoj koloni kroz glavnu ulicu i tako stvarale veliko krdo, a čoban/čordaš je sa začelja krda velikim dugim bičem pucketao i gonio krave na pašu. Iza njih se vijao veliki oblak prašine.

U nedjelju izjutra smo za hladovine najprije išli na križni put na brežuljčić iznad svetišta, a po povratku na prostor ispred crkve gdje je počinjala svečana misa koju je služio netko od velikih crkvenih dostojanstvenika. Mi klinci smo malo slušali, malo se igrali, malo šetali uokolo, pa nas je mama morala stalno opominjati da budemo mirni i pristojni, ali nas nije puštala dalje od sebe. Za sve vrijeme mise pjevale su se marijanske pjesme.

Na završetku svečanosti kretali smo uzbrdnom cestom pješice prema vlaku u Dalju. Opet puno ljudi, gužva, neki su išli natraške ne okrećući lice od Majke Božje.

Ulazak u vlak bio je opet vrlo težak, gurali smo se, mene je mama čvrsto držala za ruku, a brata seka Julia da se ne bismo u masi izgubili. Kad smo konačno stigli u Suboticu, na stanici nas je čekao tata kojega smo pozdravljali pozdravom: Bio Vam blagoslov od Gospe aljmaške!

Sljedeće godine mama je sa sobom vodila neko drugo dijete od svoje osmero (žive) djece.

Lajčo Perušić

Teška godina za proizvođače suncokreta

Prinosi ispod očekivanja, poljoprivrednici traže stabilne cijene

Statistički podaci ukazuju na zabrinjavajući trend – dok je prosječni prinos suncokreta u Srbiji u normalnim godinama iznosio između 2,5 i 3,3 tone po hektaru, podaci za sezonu 2024./25, pokazuju pad na oko 2,5 t/ha

Ovogodišnja sezona suncokreta polako se privodi kraju, a poljoprivrednici već zbrajaju prve rezultate. Ovogodišnja žetva suncokreta u Vojvodini odvija se u znaku skromnih prinosa i brojnih izazova. Poljoprivrednici se već mjesecima bore s posljedicama klimatskih promjena, ekstremnih temperatura i neravnomjernih padalina, što se jasno odrazilo i na konačne rezultate na njivama. Dok jedni bilježe nešto bolje prinose, drugi upozoravaju da je rod na pojedinim parcelama podbacio i do 50 posto u odnosu na očekivano. Kako ističu poljoprivrednici, razlike u prinosima unutar istog kraja često su drastične, što je još jedan pokazatelj sve izraženijih klimatskih ekstrema. Na udaljenosti od svega nekoliko kilometara mogu se vidjeti potpuno različiti rezultati – dok su jedni imali relativno zadovoljavajući rod, drugima je prinos bio na razini polovine uobičajenog. Statistički podaci ukazuju na zabrinjavajući trend – dok je prosječni prinos suncokreta u Srbiji u normalnim go-

dinama iznosio između 2,5 i 3,3 tone po hektaru, podaci za sezonu 2024./25. pokazuju pad na oko 2,5 t/ha. To je znatno iznad prosjeka prinosa u nekim poljoprivrednim gospodarstvima, gdje je rod padao i ispod tone po jutru, što dodatno produbljuje financijsku neizvjesnost. O tome kako je protekla sezona, koji su bili najveći izazovi i kakva su očekivanja za naredno razdoblje, razgovarali smo sa stručnjacima, ali i nekoliko poljoprivrednih proizvođača diljem Vojvodine kako bismo stekli što širu sliku o aktualnoj žetvi. Kako kažu, akontne cijene se kreću oko 50 dinara po kilogramu, međutim, mnogi ratari s prinosom ispod dvije tone po hektaru neće moći pokriti troškove ni ako cijena poraste iznad 70 dinara. Iz razgovora možemo vidjeti kako su imali različite rezultate ovisno o geografskoj lokaciji, količini padalina, kvaliteti zemljišta, a naravno i primijenjenim agrotehničkim mjerama. Zajednički zaključak je da su prinosi skromni, a kvaliteta zrna slabija nego ranije.

Statistika i usporedbe:

- Prošlogodišnji prosjek 2,5 t/ha
- Ove godine očekivan nešto niži prosjek
- Površina pod suncokretom: 242.000 ha (prošle godine 248.000 ha)
- Proizvodnja ulja 2023: 246.000 tona (od toga 180.000 tona izvezeno)

Suncokret u Bačkoj

Poljoprivrednik **Ivan Paštrović** iz okolice Sombora kaže kako su mu rezultati bili neujednačeni. »Na nekim parcelama rod je bio bolji, na drugim slabiji, pa je prosjek oko dvije tone po katastarskom jutru. No, kvaliteta je još lošija nego prethodnih godina, a treba uzeti u obzir kako su posljednje četiri godine bile teške za poljoprivredu. Suše, nestabilno tržište i veliki troškovi ostavili su trag. Srećom, mi imamo stoku, pa na njive bacamo i stajsko gnojivo, imamo humusa u zemlji, što je nažalost rijedak slučaj u modernoj poljoprivredi. Vidio sam ove godine kako mnogi navodnjavaju tifonima, nema to baš mnogo smisla kad je vani visoka temperatura. Čovjek

uloži i novac i trud, a onda se na kraju pita isplati li se uopće raditi. Akontna cijena otkupa ove godine je između 45 i 50 dinara, u neku ruku, da imamo jasne i pravedne otkupne cijene, mogle bi i subvencije biti manje«, rekao je Ivan Paštrović.

Da je situacija na terenu vrlo različita potvrđuje i poljoprivrednik **Nikola Gabrić** iz Subotice, koji ističe da je ove godine imao nešto više sreće.

»Kod mene na Verušiću prinos suncokreta se kretao oko 1.750 kilograma po katastarskom jutru, dok je, recimo, u selu Bikovo rod bio znatno lošiji – između 600 i 1.300 kilograma. Hektolitar zrna je oko 42, ali uljnost ne znam kolika je. Akontna cijena sada je 50 dinara, a tek ćemo vidjeti kakva će biti konačna. Posljednje četiri godine za nas su bile izuzetno teške. Klimatske promjene sve su vidljivije – nekad se moglo računati na određeni prinos, sada svaka sezona donosi neku novu neizvjesnost. Ljeta su preduga i suha, a kad padne kiša, često pada onda kad ne treba, a i ne pokriva cijelu Suboticu, nego pada gdje koliko zahvati. Postoje apsurdni kako na razdaljini od kilometar na jednom kraju padne 40 litara kiše po metru kvadratnom, a na drugom kraju 3 litre. Zbog toga sam, recimo, primoran smanjivati površine pod kukuruzom i tražiti alternativne kulture koje su otpornije i koje mogu donijeti sigurniji prihod. Ako se ovako nastavi, ljudi će sve teže ostajati na zemlji, a mladih je u poljoprivredi ionako već sve manje«, rekao je Nikola Gabrić.

Žetva suncokreta u Srijemu

Žetva suncokreta na srijemskim poljima je u punom jeku. Rane sorte pokazale su slabije prinose, a na pojedinim parcelama suša je dodatno umanjila rod. **Željko Vidaković** iz Gibarca suncokret je zasijao na nekoliko manjih površina. Kako nam je rekao, unatoč suši, zadovoljan je prinosom.

»Posijao sam suncokret na zemljištu na visoravni na manjim parcelama. Završio sam žetvu i, iako to nisam očekivao, imao sam solidne prinose. Oni su se kretali od 15 do 18 metara po hektaru, što je dobro s obzirom da suncokretu nisu pogodovali ovogodišnji vremenski uvjeti. Što se tiče uroda suncokreta, dio ću ostaviti za stočnu hranu, a dio ću predati uljari. Imam informaciju da će cijena biti nešto više od 50 dinara, a mislim da to nije realna cijena, da bi trebala biti barem 20 dinara viša«, kaže poljoprivrednik iz Gibarca.

Prema informacijama iz poljoprivredne stručne službe Općine Ruma, žetva suncokreta je završena na 30 posto površine zemljišta u toj općini.

»Očekuje se da će žetva suncokreta biti završena za sedam do osam dana. Prosječni prinos suncokreta je 2,5 tona po hektaru što je nešto niži prinos u odnosu na prošlu godinu. Ali s obzirom na vremenske uvjete i sušu, prinos je solidan. Što se tiče cijene, ona je još uvijek nepoznata. Prema nekim prvim najavama, cijena bi se mogla kretati od 52 do 53 dinara po kilogramu«, kaže **Goran Drobňak** iz PSS Ruma.

I. U. / S. D.

13. SEPTEMBAR 2025

GASTRO FEST

U dvorištu župe Nikinci

Prijava ekipa na broj mobitela: 063/174 31 78

Za sve učesnike obezbeđeno meso

**Tokom festivala zabavljaje
Vas tamburaši**

Pod pokroviteljstvom:

Autorski strip album Kristijana Sekulića

NOVI SAD – Slikar, grafički dizajner i restaurator **Kristijan Sekulić** iz Novog Sada bavi se i stripom, a nedavno je objavio svoj prvi samostalni autorski strip album (potpisuje i scenarij i crtež) naslovljen *Krvava granica*. Rađen je u žanru dokumentarnog westerna, a u pitanju je prvi autor-

ski strip album među Hrvatima u Vojvodini. Strip je tiskan u ograničenoj nakladi od 50 komada, a nakladnik je Književno-izdavačko društvo *Liman* iz Novog Sada.

Album donosi četiri priče – *Dugo jahanje*, *Lov na divlje konje*, *Strašne priče* i *Usamljeni jahač* te kao dodatak galeriju autorskih likova ovog autora. Kako u uvodnom tekstu navodi recenzentica **Nela Vlahović Šterić** iz Los Anđelesa, Sekulić kao scenarist pokazuje odlično poznavanje povijesti američkog Divljeg zapada, a kao crtač vjerodostojno dokumentira temu kroz crteže koji su nastali na osnovu filmskih kadrova, starih ilustracija, slika i fotografija.

Album *Krvava granica*, po cijeni od 45 eura s poštanskim troškovima, može se nabaviti isključivo od autora, kontaktiranjem preko Facebooka.

Bunjevački folklor na seminaru u Vinkovcima

VINKOVCI – U Vinkovcima je od 23. do 27. kolovoza održan 30. Seminar folklor panonske zone, na kom se okupilo 90 polaznika u više sekcija vezanih za tradicijske plesove i glazbu. U okviru programa jedan je dan bio posvećen folkloru bunjevačkih Hrvata iz Bačke koji je predstavio **Ivica Dulić** iz HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta.

»Ovim putem želim zahvaliti voditeljici seminara **Blanki Žakula** na ukazanom povjerenju i pozivu da prezentiram

tradicijsku kulturu bunjevačkih Hrvata iz Tavankuta. Također se zahvaljujem svim polaznicima seminara koji su pokazali interes za rad i sudjelovali u uvježbavanju narodnih plesnih koraka bunjevački Hrvata«, naveo je Dulić.

Ovaj seminar obrađuje etnološku i etnomuzikološku baštinu istočnog dijela Panonske zone u Hrvatskoj, a njegov organizator je Kulturni centar *Gatalinka*.

Subotičanke na radionicama Kola

BEOGRAD – Članice Izvođačkog ansambla HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice **Barbara Piuković** i **Lana Vojnić Hajduk** sudjelovale su krajem kolovoza na edukativnim radionicama *Škola Kola* u Beogradu koje organizira poznati čuveni Ansambl *Kolo*. Cilj radionica je upoznavanje plesača sa specifičnim izvođačkim tehnikama i repertoarom Ansambla *Kolo*, a radionice su vodili solisti spomenutog ansambla.

Seminar o digitalnim alatima

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, organiziraju radni susret – seminar namijenjen predstavnicima hrvatskih udruga kulture i zainteresiranim pojedincima iz hrvatske zajednice. Seminar će biti održan u iduću subotu, 13. rujna, na Paliću, u kongresnoj dvorani *Vermes Male gostione* (Park heroja 15), s početkom u 9 sati, dok je okupljanje predviđeno od 8.30 sati.

Ovogodišnja tema je *Udruge u digitalnom okruženju i korištenje suvremenih alata i umjetne inteligencije*. Predavači su **Filip Čeliković** iz Srbije i **Josip Ukalović** iz Hrvatske, a program će trajati od 9 do 16 sati.

Poziv za sudjelovanje na Festivalu tradicijskog pjevanja

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice poziva sve zainteresirane amaterske pjevačke skupine koje njeguju tradicijsku pjesmu da se prijave za ovogodišnji, VIII. Međunarodni festival tradicijskog pjevanja. Skupine se predstavljaju s po dvije tradicijske pjesme različitog karaktera. Mogu biti ženske, muške i mješovite, a brojati od tri do deset članova po skupini. Festival je natjecateljskog karaktera, a odluku o dodjeli nagrada i specijalnih priznanja donijet će stručni tročlani žiri. Svi zainteresirani mogu se javiti putem e-mail adrese na bajicines20@gmail.com ili na hkcbunjevackokolosubotica@yahoo.com kako bi dobili propozicije Festivala i prijavnicu. Prijavu je moguće izvršiti do 28. rujna 2025.

Festival će biti održan 4. listopada 2025. u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Organizacijski odbor festivala zadržava pravo o izboru prijavljenih pjevačkih skupina.

Književni salon u Subotici posvećen poeziji Vojislava Sekelja

Više, više od riječi

Sekelj je nezaobilazno ime u suvremenoj književnosti ovdašnjih Hrvata. Knjiga Više, više od riječi na oko tri stotine stranica donosi njegove sabrane pjesme

Književni salon u organizaciji Zavoda za kulturu vođanskih Hrvata, koji je održan 28. kolovoza u dvorištu te ustanove u Subotici, ponudio je publici knjigu sabranih pjesama **Vojislava Sekelja** *Više, više od riječi*.

Knjiga koja je svjetlost dana ugledala još 2021., u nakladi ZKVH-a, predstavljena je u krugu ljudi koji prije svega poznaju život i djelo Sekelja (1947. – 2017.). Tako su o knjizi, ali i zanimljivim anegdotama iz Sekeljeva života govorili: književnik **Mirko Kopunović** koji je napravio izbor pjesama za promoviranu knjigu, a koji je bio i dugogodišnji prijatelj Sekelja i urednica knjige **Katarina Čeliković**.

Tijekom večeri istaknut je Sekeljev značaj u suvremenoj književnosti ovdašnjih Hrvata.

»Ovdje se nalaze skoro sve pjesme Vojislava Sekelja, osim onih koje su ostale u rukopisu. Budući da smo se nas dvojica i družili, imam sve njegove knjige, no onaj teži dio bio je sve objavljeno u časopisima pronaći, ali i to smo pronašli, osim njegove prve pjesme objavljene u *Čiku*, nju nisam našao. Uradili smo najbolje. Knjiga je objavljena u ediciji ZKVH-a u kojoj su i knjige o **Stanislavu Prepreku**, **Aleksi Kokiću**, **Jaši Kopiloviću**. Sada je tu i Vojislav Sekelj. Meni je sve to bilo drago raditi. Mnogi će se mož-

da čuditi zašto je na početku ikavica, ali kako drugačije i kako je sačuvati. A Vojo je to znao sa svojom pismom *Rič fali* i još nekoliko pisama koje su tamo«, kaže priređivač knjige Mirko Kopunović.

Četiri desetljeća s perom

Osim više zbirki pjesama, Sekelj je objavio i dva romana, knjigu književne kritike te knjigu polemičkih tekstova, uvodnika i eseja. Njegova prva knjiga, zbirka pjesama *Djetinjstvo* tiskana je daleke 1972. kada je imao 26 godina. Objavljivao je sve do svoje 67. godine. Kako je istaknuto, bavio se i novinarstvom kroz *Glas ravnice* i *Žig*.

»Žig je bio začetak suvremenog novinarstva nas Hrvata ovdje u Subotici i izlazio je od 1994. do 2001. godine. Tada su se pokazali junaci«, rekao je Kopunović.

Knjiga *Više, više od riječi* dobitnica je i nagrade **Emerik Pavić** 2021. godine, a Sekelj je i sam dobio više nagrada i priznanja za svoj doprinos pisanoj riječi i kulturi ovdašnjih Hrvata. Među ostalim, dobitnik je odličja Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića za očuvanje kulture hrvatskoga naroda u Srbiji te nagrade **Balint Vujkov Dida** za životno djelo na području književnosti.

Spomenik od knjiga

»Iako ova knjiga do sada nije javno predstavljena, ona je prisutna u životu naših sugrađana. Knjiga sama po sebi je Vojislav Sekelj. On je poznat i kao prozni pisac, kao književni kritičar, kao urednik, bio je novinar, čovjek koji je započeo mnoge aktivnosti ne samo književnosti, nego društveno-političkog djelovanja. Ali ono što danas želimo pokazati – to je njegova lirika, to je svijet za sebe. Vojislav Sekelj, koji je imao vrlo težak život, koji je bio i žrtva jednog čudnog režima, pogotovo nakon Hrvatskoga proljeća, koji dugo godina nije radio, koji je bio izbačen iz javnog života, je pisao i druge na to poticao«, rekla je urednica knjige *Više, više od riječi* Katarina Čeliković.

Čeliković je podsjetila i na aktualnost njegove poezije.

»Njegova pjesnička zbirka *Rič fali* po kojoj ga mnogi znaju, doživjela je tri izdanja. I danas bi isto to izdanje prošlo jer ga mnogi nemaju u svojoj kući. Ta *rič* nam i danas fali. To je riječ koja ljudima kaže: budi osjetljiv na vrijeme u kojem živiš. Tako sam doživjela Vojislava Sekelja. Uvijek je bio

aktualan. Uvijek je na svoj poseban način pisao. I držao je do toga da druge pohvali, osokoli, da im nađe put po kojem će oni stvarati«, rekla je ona.

Čeliković je navela i da Sekelja smatra »trajno živim autorom« kojem se uvijek može vraćati.

»I kada čitate njegovu poeziju, imate osjećaj da stalno otkrivete nešto novo. Danas sam čitala ovu knjigu i u njoj pronalazim od grafičkih do posebnih pjesama koje imaju drugačiji pristup, ali tu ima i ironije, humora, trajnih misli. On pokazuje poseban senzibilitet prema samoj književnoj povijesti. On poznaje od Homera do danas puno različitih lirika, različitih pisanja i slaganja poezije. Stoga se Vojislav Sekelj može nazvati čovjekom koji je stvorio svoju liriku i po kojoj je on doista prepoznatljiv. Kada je pjesnik prepoznatljiv, on je sam sebi podigao spomenik za života«, rekla je ona.

Tijekom večeri Sekeljeve stihove čitao je **Zoltan Sič**. Moderatorica *Salona* bila je **Klara Dulić Ševčić** iz ZKVH-a, a program je glazbenim izvedbama obogatila flautistica **Lucija Vukov**.

Ž. V.

Večer 70-ih i 80-ih godina u Subotici

Zanimljive gradske dekade

U okviru proslave Dana grada Subotice, u ponedjeljak, 1. rujna, u Art kinu *Lifka* priređena je večer posvećena 70-im i 80-im godinama prošloga stoljeća u tom gradu. O ovoj temi govorili su autori knjige *Subotica 2* **Dražan Prčić** i **Dejan Mrkić – Lansky**, uz moderaciju **Darka Kovačevića**.

Tijekom večeri zaključeno je da su sedamdesete za prosječnog Subotičanina bile svojevrsno zlatno doba jugoslavenskog socijalizma dok su osamdesete sa sobom donijele prve ozbiljnije krize. No, za mlade ljude (kakvi su autori knjige tada bili) još uvijek su značile bogat društveni život, uz nove i uzbudljive sadržaje iz svijeta kulture i mode. Bilo je riječi i o multikulturalnom karakteru grada, koji je, kako je ocijenjeno, davao, a čini to i danas, posebnu notu gradskome životu.

Inače, knjiga *Subotica 2* autora donosi po 30 tekstova dvojice autora datiranih od 1945. godine na ovamo. Protkana fotografijama, knjiga opisuje značajne gradske prostore, ljude i događaje koje su Prčić i Mrkić, kako navode, nastojali sačuvati od zaborava. Promatra-

no stilski, priče nisu klasični povijesni zapisi, već »sentimentalna mapa sjećanja na Suboticu«.

Nakon razgovora prikazan je kratki dokumentarac *Subotičke sedamdesete* autora Dejana Mrkića.

D. B. P.

Devet godina rada Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu

Entuzijazam koji ostavlja trag

Hrvatska čitaonica *Fischer* od svoga osnutka 2016. godine postala je nezaobilazno mjesto susreta i kulturnih inicijativa Hrvata u Surčinu. Programom u porti crkve Presvetog Trojstva ta je udruga 30. kolovoza proslavila devet godina rada. Program je bio prilika da se podsjeti na dosadašnja postignuća, da se otvori Mala slobodna knjižnica na otvorenom te da se iskaže zahvalnost i poštovanje preminulim članovima uprave, onima koji su svojim radom ugradili dio sebe u Čitaonicu.

»Devetu godišnjicu obilježavam programom iz tri dijela: prvi dio nam je o *Fischeru* i o tome što smo uradili – tu je *Fisherovo prelo*, imamo godišnji susret *betlemaša*, imamo dva panoa na izložbi *Živa baština* koja se odnose na kulturnu baštinu Hrvata u Surčinu, predali smo nominaciju za uvrštanje u Katalog nematerijalne kulturne baštine Srbije. Drugi dio je otvorenje knjižnice koju smo dobili od Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Ona će biti postavljena na ulici ispred crkve. Treći dio je posvećen večeri sjećanja na naše pokojne iz uprave, imamo ih šestoro; ove godine nam je preminuo i prvi predsjednik, i to će biti u slici i riječi, i govorit će njihovi najmiliji o tome kako su oni doživjeli *Fisher* i svoju ljubav prenijeli na njih, na mlađe generacije, a mi smo ponosni što smo radili s njima. Predstaviti ćemo i knjigu posvećenu njima koja se zove *I osta trag*«, navela je predsjednica udruge **Katica Naglič**.

Suradnica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** rekla je kako je *Fischer* udruga koja je pokazala veliku živost programski i sadržajno, a isto tako i ekipno.

»Oni su stvorili ekipu ljudi koji pišu, stvaraju u kreativnim radionicama, ali i koji ne zaboravljaju svoje članstvo, neke značajne osobe, a ni jubileje poput ovogodišnjeg obilježavanja 1.100 godina Hrvatskoga kraljevstva. Stoga Surčin jeste mjesto koje smo mi izabrali za otvorenje treće Male slobodne knjižnice kako bismo samo potencirali upravo ono što već rade. Male slobodne knjižnice su javne knjižnice u otvorenom prostoru, nama je cilj i ovdje,

zahvaljujući upravo udruzi *Fisher*, pokazati kako knjiga može spajati ljude male lokalne zajednice. Želimo promovirati čitanje, motivirati ljude da uzimaju i vraćaju knjige, ali i da donose svoje«, rekla je Čeliković.

Jedan od osnivača udruge, surčinski župnik **Marko Kljajić** smatra kako *Fisher* napreduje iz dana u dan.

»To su sve mali koraci, ali važno je da idemo naprijed. Kroz ovih devet godina mnogo toga se učinilo, zahvaljujući i upornosti predsjednice. Naši tamburaši mogu nešto i pokazati, kreativna sekcija je vrlo aktivna, svaki puta se pripravi kvalitetan program, bez truda i rada naših članova ništa ne bi bilo moguće postići«, rekao je Kljajić.

Obilježavanjem devete obljetnice, čitaonica *Fisher* još je jednom pokazala kako predanost i ljubav prema kulturnoj baštini mogu iznjedrili snažniju zajednicu. Svaki novi korak, pa i ovaj jubilej, podsjetnik je da rad i entuzijazam svojih članova ostavlja trag koji oblikuje sadašnjost i usmjerava budućnost.

I. U.

Posveta tamburaškoj legendi

Hajo u Ulici starih zanata

Subotica je odnedavno bogatija za Ulicu starih zanata, nesvakidašnji prolaz u središtu grada, između ulica Matije Korvina i Đure Đakovića. Naime, u izlozima prolaza dočarana je atmosfera nekadašnjih zanatskih radnji: tu su radionice za popravak satova, radio i TV aparata, krojački studio, stari fotograf, mesingar i knjižari. Posebnu čar prostoru daju originalni rekviziti.

Inicijatori projekta kažu kako su ovim postavom željeli da mlađe generacije vide kako je izgledala Subotica u vrijeme kada su zanati igrali važniju ulogu u životu i gospodarstvu grada.

Među ostalim, u prolazu se našla i skulptura poznatog tamburaša iz zajednice ovdašnjih Hrvata – **Pere Tumbasa Haje** (1891. – 1967.), rad kipara **Franje Mačkovića** s Palića. Pokraj skulpture stoje stihovi iz pjesme **Zvonka Bogdana** *Bunjevačko prelo* u kojoj se spominje ta tam-

buraška legenda: »Sve dok bude salaša i Bačke / sve dok pisma i tambura traje / najboljega tamburaša svita / bit će ime Tumbas Pere Haje«.

Po riječima člana ansambla *Hajo* **Marinka Pikovića**, koji je i sam sudjelovao u osmišljavanju izgleda te skulpture, zastupljenost Tumbasa Haje u ovom projektu od važnosti je i za mjesnu hrvatsku zajednicu.

Inače, Pere Tumbas Hajo bio je glazbenik, skladatelj, aranžer i pedagog. Njegov opus obuhvaća kola, koračnice i pjesme, a bio je poznat i po aranžmanima koji su odražavali glazbeno naslijeđe bunjevačkih Hrvata. Poznat je i kao dugogodišnji dirigent tamburaškog orkestra Radio Beograda, počevši od 1938. godine. Kao pedagog, osnivač je i učitelj tamburaških orkestara, uključujući i onaj HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta.

D. B. P.

Potpora Hrvatske Srijemskoj biskupiji

Projekt »Domus Dimitrianum« i rekonstrukcija katedrale

Državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** održao je sastanak s biskupom Srijemske biskupije mons. **Fabijanom Svalinom** i suradnicima u ponedjeljak, 1. rujna. Na sastanku je izraženo zadovoljstvo dosadašnjom vrlo uspješnom suradnjom Središnjeg državnog ureda i Srijemske biskupije te je iskazana spremnost za još snažnije zajedničko djelovanje na korist Hrvatima iz Srijema koji i u vrlo kompleksnim uvjetima s ljubavlju i ponosom čuvaju svoj hrvatski i katolički identitet. Posebno je istaknuta važnost realizacije projekta »Domus Dimitrianum« u Srijemskoj Mitrovici. Kako se navodi na sajtu Ministarstva kulture Hrvatske i ministrica kulture i medija dr. sc. **Nina Obuljen Koržinek** održala je sastanak sa srijemskim biskupom mons. Fabijanom Svalinom kako bi razmotrili mogućnosti za stručnu i financijsku potporu obnovi i rekonstrukciji katedrale svetog Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici. Biskup Svalina i ministrica Obuljen Koržinek istaknuli su važnost Katoličke crkve u Srijemu kao važne institucije za očuvanje i zaštitu nacionalnog identiteta hrvatske zajednice, ali i zalogu dobrih odnosa i poštivanje manjina, u interesu manjinskih zajednica u Hrvatskoj i Srbiji.

Prema riječima biskupa Svaline zbog znatnih oštećenja na strukturi i unutrašnjosti katedrale sv. Dimitrija, a u cilju očuvanja njene funkcije i baštinske vrijednosti, potrebno je provesti sveobuhvatnu obnovu i rekonstrukciju. Uputio je zamolbu da Ministarstvo kulture i medija razmotri mogućnost pružanja stručne i savjetodavne pomoći u pripremi i izradi projektne i konzervatorske dokumentacije, kao i financijsku potporu u nekoj od faza obnove katedrale za što se očekuje aktivna podrška Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Biskup Svalina podsjetio je kako će 2029. godine Srijemska biskupija obilježiti 800 godina svog kontinuiranog postojanja, te bi stoga obnovljena i posvećena katedrala sv. Dimitrija, ponovno stavljena u punu liturgijsku i pasto-

ralnu funkciju te godine, predstavljala svojevrsnu potvrdu katoličke prisutnosti na tim prostorima.

Podsjećanja radi, na prijedlog Povjerenstva za procjenu i utvrđivanje prijedloga projekata od strateškog značaja za Hrvate izvan Hrvatske, hrvatska Vlada prihvatila je projekt »Domus Dimitrianum« kao projekt od strateškog značaja za Hrvate izvan Hrvatske. Vrijednost projekta je 330 tisuća eura. Ugovor za projekt potpisali su prošle godine državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske **Zvonko Milas** i srijemski biskup mons. Fabijan Svalina. Riječ je o strateškom projektu Srijemske biskupije, izgradnji kompleksa *Domus Dimitrianum* u kojem će biti objedinjene različite institucije koje će djelovati na području Srijemske biskupije, od onih za potrebe biskupije do onih za potrebe hrvatske zajednice. Prilikom potpisivanja ugovora Zvonko Milas je izrazio nadu da će izgradnjom kompleksa biskupija dobiti središte u kojem će moći njegovati sve aktivnosti, vjerske i kulturne i sve ono po čemu će se prepoznati pripadnici hrvatskog naroda. Srijemski biskup Svalina je tom prilikom istaknuo da je gesta Hrvatske »znak solidarnosti i podrške cijeloj hrvatskoj zajednici te cijeloj katoličkoj zajednici u Srijemu«.

S. D.

PROŠTENJE NA HRVATSKOM MAJURU

MISA U ČAST SV. MARKU KRIŽEVČANINU

NEDJELJA 7.9.2025.
U 11 SATI KOD GABRIČEVA KRIŽA

Suradnja Hrvatskog i Srijemskog Caritasa

Generalni vikar Srijemske biskupije mons. **Josip Ivešić** i projektni koordinator Caritasa Srijemske biskupije **Petar Dujić** susreli su se u ponedjeljak 1. rujna u sjedištu HBK-a u Zagrebu s ravnateljem Hrvatskog Caritasa fra **Tomislavom Glavnikom** i djelatnicima Hrvatskoga Caritasa zahvalivši za dosadašnju suradnju, izvijestio je Hrvatski Caritas.

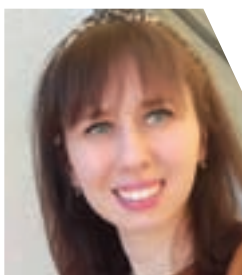
Mons. Ivešić izložio je situaciju u kojoj se nalaze vjernici Srijemske biskupije, posebno starije pučanstvo, kojima Caritas preko socijalnih projekata olakšava svakodnevni život.

Zbog okolnosti u kojima se nalaze dio pučanstva Srijemske biskupije upućen je na pomoć i podršku koju pruža Caritas Srijemske biskupije ulijevajući nadu u njihovu životnu svakodnevnicu.

Zahvaljujući suradnji s Hrvatskim Caritasom u protekloj 2024. ostvareno je nekoliko projekata koji su obuhvaćali sufinanciranje nabave paketa hrane, nabave higijenskih potrepština, kreveta i medicinske opreme, nabave ogrjevnog drva te sufinanciranje smještaja za socijalno ugrožene starije osobe. Hrvatski Caritas podržao je rad praonica odjeće u kojima se odjeća pere, suši i sortira, a potom dijeli socijalno ugroženom stanovništvu.

Ravnatelj Hrvatskog Caritasa fra **Tomislav Glavnik** rekao je da će i u narednom razdoblju Hrvatski Caritas dati podršku kvalitetnim projektima Caritasa Srijemske biskupije, svjesni činjenice da pomoć caritasima u susjedstvu, posebno onima koji u težim uvjetima brinu za bližnje jest prioritet svjedočanstva Crkve prema malenima, siromašnima i bližnjima na marginama društva. Osim toga, Hrvatski Caritas će nastojati pomoći u ostvarenju projekata kojima bi se mogla pospješiti prekogranična suradnja, kao i u projektima razvojne i humanitarne pomoći tzv. trećim zemljama.

Prema: ika.hbk.hr

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kako biti Isusov učenik

Suvremeni vjernik olako shvaća nasljedovanje Krista. Svi smo kršteni, svi smo kršćani. Povremeno dođemo u crkvu, prigodno, kada je najljepše i najsvečanije. Tako je i sa sakramentima, kada je vrijeme ili kada je potreba. Držimo da je lako i jednostavno biti Kristov učenik, zato se mnogo time i ne bavimo. Svako ima neke svoje ustaljene forme obdržavanja vjerskih propisa i smatra kako je to dovoljno. A ako se nekad netko i počne propitivati je li uistinu dobar kršćanin, dolazi odgovor: »Ima i gorih od mene«. Isus ne voli osrednjost, neko djelomično nasljedovanje ili samo izvanjsko, bez pristajanja srca. U tome je uvijek bio strog. Tražio je sve ili ništa. Zato su za njegov govor govorili da je tvrda besjeda, tko je može slušati. Tvrda je, jer nema popuštanja, podilaženja, nego se zna što se točno od vjernika očekuje. I nije to bilo samo tako s Isusovim suvremenikima. I danas nas Isusov govor često začudi, čini nam se kao tvrda besjeda, pitamo se tko to tako može, ni je li ovo kako mi živimo sasvim dovoljno i u redu. I znamo da nije dovoljno, znamo da smo mnogo puta kao vjernici zatajili, Isusa iznevjerili i napustili, a znamo da smo ga u teškoćama svoga života molili da bude uz nas. Zato ne zatvarajmo uši, pogotovo srce, pred njegovim riječima. Ako nas šokiraju i čine se kao nemogući zahtjevi, zastanimo pred njima, oslušimo u dubini srca što nam Isus time poručuje.

Ostaviti sve

Baš ove nedjelje Isus govori riječi koje izazivaju nevjericu: »Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik!« (Lk 14,26). Što je sad ovo? Isus, koji uvijek govori o ljubavi, koji traži da ljubimo i neprijatelje, sad traži da mrzimo i to najrođenije. Ne, nije u pitanju mržnja kao emocija, Isus uvijek

traži od nas da ljubimo druge, kao što je to činio i on. Ljubav koja trpi žrtvu, ljubav koja je spremna odreći se svoga života. Ali u ljubavi treba imati prioritete. Na prvom mjestu ljubiti Boga i biti spreman odreći se svega radi njega. Tako su ljubili mučenici. Znamo na primjeru mnogih svetaca da nisu odbacivali Krista jer je od njih to tražila poganska obitelj. Osobe posvećenog života i danas napuštaju svoje domove, odlaze tamo gdje ih Bog zove, jer ga ljube iznad svega. Tako su uradili i apostoli, ostavili sve i pošli za njim. Tko ljubi Boga iznad svega, on je sposoban pravom iskrenom ljubavlju ljubiti i drugog čovjeka. Jer, samo s Bogom čovjek može prevladati svoje grješne sklonosti, svoje mane, oholost i sebičnost, samo s Bogom može ljubiti drugog čovjeka onako kako Bog želi da ljubimo. Zato Boga moramo ljubiti više od svakog drugog, tek iz takve ljubavi rađa se prava ljubav i za ljude. U svjetlu ovih Isusovih riječi trebamo pogledati na svoj život i mijenjati ono što nam Krist pokazuje da treba.

Križ

U nastavku Isus dodaje: »I tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik!« (Lk 14, 27). Dakle, ne odbaciti križ, nego ga uzeti čvršće i nositi. A ići za Isusom je put kojega nema bez križa. On to učenicima više puta podvlači. Jer svjedočiti svoju vjeru i ljubav prema Kristu znači žrtvu. I ovih dana mnogi će biti u prilici posvjedočiti da su Kristovi, u školi, na radnom mjestu. Ali će isto tako mnogi zatajiti svoju pripadnost Crkvi, jer ne žele biti drukčiji, pa neće otići na vjeronauk neće priznati da odlaze na misu. U strahu od križa zanijekat će Isusa. Jesmo li tada njegovi učenici? Pa ne možemo biti. Njegov učenik ide za njim i čvrsto nosi svoj križ.

Kapelice – nadgrobni spomenici na grobljima (XXV.)

Grobovi šokačkih Hrvata i kapela obitelji Zahn u Titelu

Prezimana Hrvata na grobnicama i njihov omjer potvrđuju tvrdnje povjesničara o podrijetlu življa koji je naseljavao i u malom broju još naseljava Titel

Titel se nalazi na južnim padinama Titelskog brijega, otoka lesa blizu ušća Begeja u Tisu, a Tise u Dunav. Padine brijega nekadašnje su obale s čak sedam vidljivih slojeva iz različitih geoloških perioda, danas zaštićenog kao rezervat prirode. Neki kažu da je riječ o »odmetnutom« dijelu oboda Fruške gore, kojeg je Dunav odvojio od glavnoga masiva, a drugi da je to samostalna lesna formacija. Najveća nadmorska visina mu je 132 metra.

Na jednom od visokih grebena koji se nagine nad Titom nalazi se i gradsko groblje, podijeljeno na katolički dio (zapadniji) i pravoslavni, postavljen istočno te mali na kojem se sahranjuju Slovaci evangelici. Na ulazu u groblje vidi se na suvremen način predstavljen njegov viševjerski sastav, te je tako ovdje i rijedak natpis na hrvatskom jeziku u Titelu: »Počivali u Kristovom miru«, uz one na srpskom i mađarskom. U potrazi za grobljanskom kapelom spontano započinje brojanje nadgrobničkih spomenika s hrvatskim prezimenima, jer uz sva ograničenja koja ovakva novinarsko-istraživačka metoda ima, iz nje se može nazrijeti nacionalna struktura stanovništva vjernika katolika Titela u XX. i na početku XXI. stoljeća (stariji grobovi su zarasli).

Stari šokački živalj

Prezimana Hrvata i njihov omjer potvrđuju tvrdnje povjesničara o podrijetlu ovog življa koji je naseljavao i u malom broju još naseljava Titel. To su: sedam grobnica

obitelji **Marinkov**, šest koje pripadaju obitelji **Bošnjak**, po pet obitelji **Pavkov** i **Stanić**, tri **Vukov**, po dvije **Jerkov**, **Farić**, **Mikić** (u hrvatskoj transkripciji i veći broj u mađarskoj) i po jedna koja pripada obiteljima: **Bartolović**, **Mirčov**, **Babić**, **Burka**, **Gubić**, **Prepelić**, **Karlić**, **Šušak**, **Pejaković**, **Barić**, **Mikulinac**, **Mirić**, **Veliki**, **Raulj**, **Smok**, **Samardžija**, **Šarić**, **Fabijan**, **Penov**, **Gulić**, **Novogradec**, **Jekić**, **Ružin**, **Bratić**, **Kozarev**, **Petrović**, **Štrbac**, **Bančov**, **Rabanašić** i **Gračik**. Povjesničar **Ivan Ivanić** u svojoj knjizi *Bunjevci i Šokci u Bačkoj, Baranji i Lici* (1899.) o Hrvatima Šokcima u Titelu piše:

»Za Titel sam dobio pouzdane podatke: tamo ima svega 337«, a napominje mnoga od imena čije su grobnice i danas vidljive. »Interesantno je, da su se neke mađarske i nemačke porodice (Sabo, Balog, Šmitmajer i t. d.) pošokčile i danas se smatraju za Šokce. Pre 30 god. bila je u Titelu isključivo šokačka pridika, a danas je pak retko čuti«, navodi za te godine **Ivanić**, spominjući i tri obitelji Bunjevaca s dvadeset članova: **Lulić**, **Ustin** i **Romančik** (Ivanić 1899, 12-13). Da u Titelu žive autohtoni Hrvati Šokci, obiteljski povezani s onima u Srijemu i Banatu, potvrđuje i suvremeni istraživač povijesti Hrvata u Vojvodini dr. sc. **Mario Bara**. Osim onih koji su tu živjeli i pod osmanskom vlašću, dio ih se ovdje preselio u vrijeme preustroja Vojne krajine, sredinom XVIII stoljeća.

Grobnice Hrvata čine oko 20% vidljivih grobnica, a gotovo sve ostalo su grobna mjesta pokojnika Mađara, s jednoznačnim brojem grobnica Nijemaca. Ovdje

treba biti oprezan, budući da su grobnice Hrvata iz XIX. i prva dva desetljeća XX. stoljeća najčešće s epitafima na mađarskom jeziku. To je posebno vidljivo kod brojne obitelji **Mikity**, no, osim šokačko-hrvatskoga podrijetla ostaje nepoznat način njihova nacionalnog opredjeljenja. Iz ove je obitelji bio i školski nadzornik **Aleksandar Mikić** (Titel, 1882. – Beograd, 1955.), otac **Jovana Mikića Spartaka**. Kada je u pitanju broj živih Hrvata danas u Titelu, na taj način ih se na popisu 2022. izjasnilo 74, te su time četvrti nacionalno izjašnjeni narod u tom mjestu, nakon Srba, Mađara i Roma. Prije ovoga popisa bili su treći, a broj je u posljednja četiri desetljeća nezadrživo padao: od 260 (1981.), 153 (1991.) te 115 (2002.). I dalje se bogoslužja u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Titelu prakticiraju i na hrvatskom, osim mađarskoga jezika, a župnik je **Franjo Lulić**, koji među titelskim vjernicima živi i služi im već gotovo 40 godina.

Kapela, obelisk i »kalvarija«

U sjevernom dijelu groblja, blizu središnjega križa, nalazi se i jedina kapela, izvedena u klasicističkom stilu 1868. godine. Ispred malom ogradom ograđenog ulaza, s lijeve strane vrata, nalazi se nadgrobna ploča **Franza Zahna**, ljekarnika, koji ju je dao podići. Do nje je nadgrobna ploča **Anne**, rođ. **Gloss**, kao i **Hermann**, **Amalie**, **Ernesta**, **Johanna** i **Felixa Zahna** – supruge i djece Franza Zahna. S desne strane ulaza u kapelu je nadgrobni spomenik **Richarda Barryja** (rođ. 1883.) i **Friedricha Barryja**, rođenog 1890. godine, kao i još jedan, nečitljiv. Kapelu nezadrživo napada invanzivna vegetacija. Ne koristi se u bogoslužne namjene.

Spomenuti jednoznaменkasti broj grobova Nijemaca u Titelu uključuje i monumentalni obelisk, visok čak devet metara, povrh cijelog groblja, na mjestu grobnice grofa **Armira (Casimira) Leiningena-Westerburga** (1848. – 1900.), povjerenika austrougarske monarhije za regulaciju Dunava, Tise i Begeja, kojemu je posljednja želja bila da bude sahranjen na najvišem vrhu Titelskog brijega, odakle bi »gledao« plodove svojega rada – plodne ravnice u Bačkoj i Banatu. I samo se groblje upravo nalazi na takvom mjestu. Razvilo se oko nekadašnje crkve Svete Mudrosti koja je bila središte jedne od najvažnijih prepozitura ovih područja u srednjem vijeku. Titelska prepozitura osnovana je 1077./93. godine, naseljavali su je redovnici augustinci, a postojala je do provala Turaka 1541. godine. Danas nema više ostataka nekadašnje utvrde koja ju je okruživala.

Nedaleko od groblja saznajemo zašto se isto lesno uzvišenje iznad Titela na kojemu je groblje zove *Kalvarija*. Naime, na tome je mjestu kapela koju je dao sagraditi **Ferenc Schmidtmayer** 1892. godine. Ispred nje su nekada postojala tri moćna kamena kalvarijska križa. Sada su to jedne od najpoznatijih ruševina u kraju, no što se barem kapele tiče, navodno ju je prvo spalio grom pa je tek poslije devastirana. Ružan dojam ruševina ipak znatno blaži s ovoga vidikovca predivno razlijevajući pogled na Tisu, ušće Begeja, središnji Banat i dio Srijema.

Marko Tucakov

Kapela Schmidtmayera i ostaci kalvarije

Kapela obitelji Zahn

Obelisk na grobu grofa Armira Leiningena Westerburga

Josip Pekanović, novi dopredsjednik DSHV– a iz Sombora

Razmotriti zajednički nastup dvije stranke

»Najvažnije je ponovno uspostaviti kontakte i suradnju sa svim hrvatskim institucijama u Vojvodini i inicirati razgovore sa svim relevantnim institucijama u Zagrebu, da bi se suradnja s matičnom zemljom ponovno aktivirala kako je bilo do prije nekoliko godina. S obzirom da nas čekaju izbori iduće godine, moramo se pripremati za to i povratiti članstvo, te vidjeti i s HNS-om mogu li se dvije stranke ujediniti, ili zajedno izići na izbore, jer mislim da ovako podijeljeni imamo male šanse na izborima. Mi u Somboru želimo dakako participirati u općinskoj vlasti, te imamo u planu održati skupštine u mjesnim organizacijama Bački Breg, Sonta, Bački Monoštor, Svetozar Miletić, s ciljem aktiviranja članstva i pokretanja već sada priprema za izbore.«

Reorganizacija i konsolidiranje stranke

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini osnovan je 15. srpnja 1990. godine u Subotici, gdje je, od tada pa do danas, sjedište stranke. U prvom broju stranačkog glasila »Glas ravnice«, koji je izlazio od 1990. do 1999. godine, istaknuto je da će se stranka zalagati »za slobodno iskazivanje nacionalnih, vjerskih i svjetonazorskih stavova osjećaja, slobodnu i ravnopravnu uporabu vlastitog standardnog književnog jezika i pisma tijekom školovanja i u odnosima s organima vlasti, uprave i pravosuđa i u javnom životu uopće, za pravo razvijanja svih oblika veza sa svojim matičnim narodom, za ravnopravnost naroda i očuvanje i razvijanje njihove nacionalne samobitnosti, za parlamentarnu demokraciju, slobodno poduzetništvo, razmjernu zastupljenost Hrvata i svih naroda Vojvodine u organima vlasti, uprave i pravosuđa, političku i ekonomsku integraciju Jugoslavije u ujedinjenu Europu zbog civilizacijskih dostignuća zapadnoeuropske kulture«.

(Jasminka Dulić)

Vič. Andrija Anišić, glavni urednik Katoličkog mjesečnika »Zvonik«

Nagrada za podizanje malaksalih krila

»Dobiti priznanje jednoga grada je izuzetna čast. To je nagrada svim članovima Uredničkog vijeća »Zvonika«. Kada se zna kako mi u »Zvoniku« radimo onda je ovakva nagrada dizanje malaksalih krila. Više puta sam doživio da onda kada nekako klonemo od ovakvog amaterskog rada, dođe neko priznanje. Tako smo dobili priznanje Hrvatskog društva katoličkih novinara, pa sada ovo priznanje, tako da za nas to znači da i grad stoji iza ovoga lista i da su prepoznale prave vrednote. I dalje ćemo se truditi da svima koji čitaju ovaj list damo korisno štivo«.

»Naša radost« dobila novi objekt

Dječjoj ustanovi »Naša radost« u srijedu je predat na upotrebu novi objekt u Banijskoj ulici, pored kompleksa zabavišta »Šumice«. Objekt je izgrađen sredstvima općine uz potporu sredstava iz inozemnih donacija, a bit će korišten za više namjena. Dio će zauzeti uredi rukovodstva, koje će se dakle preseliti na novu adresu, dok će se u ostalim prostorijama izvoditi nastava, održavati radionice i seminari. U potkrovlju je predviđen prostor za nevladin sektor, gdje će putem natječaja lokalne NVO moći sebi osigurati poslovne prostorije. Objekt je vrlo prostran, i oba njegova dijela zauzimaju po nekoliko stotina kvadratnih metara, što će omogućiti znatno sadržajnije i kvalitetnije rad ove dječje ustanove.

Jezuš

Slika je snimljena 1965.g. u Sonte. Kraj je vršidbe žita bar za ovu grupu sa slike koja je vršila žito po sokakeva u selu. Momenat je zabilježiti u pripreme i raznašanju risa za cilo vrime žetve i vršidbe. Ris je bijo u žitu i ako nije bilo kaki veći kvarova na vršalica jel nevrime, radnici su uglavnomu bili srični na zaraditomu. Žito se raznašalo u džakova otkanima doma od konopljin vlakana (vel.100x50 cm), konjskom zapregom i traktorima sa prikolicama.

Kad se žito ovršilo na njiva, a žurilo se da ga ne „ovršiti“ nevrime, onda se zaredalo po selu. Inače je išlo više vršalice i po ataru i po selu. Po pripovijdanju stariji na mašine vršalice je radilo 15-16 muški i šest ženki osoba. Na slike ji vidimo 5, prema tomu jedna osoba fali. Da li je to samo na slike jel je tako bilo i na mašine ostaje nepoznanica.

Svi koji su radili na mašine (vršalice) bili su najpri uposliti i u košenju žita, snašanju i kamaranju. Po selu je bilo guvana (misto di se žito kamarisalo i vršilo) na prazni placeva, a i u veliki dvorova. Komšije su se skajarile, nji po pet šest kuća i pravile zajedničko guvno. Mada je vršidba i svi prošli poslovi oko žita bila mukotrpan posov sve se obavljalo u veselju jel će bit kruva. Taki poslovi su se obavljali po veliki vručina, pa se moralo obezbediti puno vode i bit blizu bunareva u slučaju požara. Selom su brujale mašine, prav se dize „do neba“. Žene su bile u nošnjama za svaki dan jel u zorama (suknja i bluza od ručno tkanoga matrijala od konoplje). Muški su isto nosili zore. Na ove slike nisu u zora. Prilike u društvu su bile

malo bolje, pa su se mogle kupit lagane aljine npr. od cica. Radnici su ritko kad imali očale da zaštiti vid. Priko lica nosa i usti se metalna čerapa da se može lakše dijat od pilica (ostaci od klasa) i plive. Vršalice su pratile grupe dice da što bolje vidu i čuju motore i traktore.

Radnici koji su radili u selu dobijali su u podne svaki dan ručak od svoji ukućana. Obično su curice donasale matere i ocu ručak u kantice koji je doma skuvala kaka majka jel baka. Još i danas se sića Verica (r.1956.g.) kako je sa sestrom nosila ručak mame Ane.

Snimak nam pokaziva mušku osobu koja je za kormanom omilitoga traktora „Ferguson“. Šaljivdžija Mika je natovarilo svoju tetku, prije i poznate, pa se naslikovo. Traktor za raznositi ris je inače vozijo pravi traktorist al vickasti Mika je tijo da se naslikuju za spomen.

Momenat na slike „Jezuš“ je željno iščekivan. Kad je bijo kraj kakoga velikoga posla stari Šokci su znali reč, došo je Jezuš. To je značilo da se može zafalit Bogu na odraditomu, malo bolje poijst, popit, proslavit, odaniti od posla, malo odmoriti i pripremit za poslove koji nadolazu.

Na slike su: Bošnjak Nikola (Mika) Gajtanov, (1936-2009), njemu desno je Agica Domić, Panićova (1935-2012), njemu s lijeve strane je Agica Klecin, Krečanova (?). Gore, nama s lijeve na desnu su, Eva Miloš, Mežina (1934-2017) Pavka Vidaković, Vagićova (1935-2013) i Ana Poturica, Čančina ((1936-2020). Sve su tu udane i imu dicu osim Eve i Agice Klecin.

Ruža Silađev

Bunjevačko kolo: Upis novih članova

Folklori odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice upisuje nove članove u svim skupinama. Upis je moguć u prostorijama Centra na adresi Preradovićeve 4, radnim danima od 18 sati. Za upis u početnu skupinu (od 5 do 8 godina), dječju skupinu (od 9 do 11 godina) i predizvođačku skupinu (od 12 do 14 godina) dodatne informacije možete dobiti na broj telefona: 060/150-10-86 (**Nemanja Sarić**).

Za Izvođački folklorni ansambl prijaviti se mogu svi koji imaju više od 15 godina. Također, zainteresirane djevoj-

ke mogu postati dio Ženske pjevačke skupine *Prelje* koja djeluje pri ovom odjelu. Sve dodatne informacije vezane za ovaj ansambl možete dobiti na broj telefona: 061/626-33-74 (**Marin Jaramazović**).

I Orkestar HKC-a prima nove članove te poziva sve tamburaše, ali i svirače drugih instrumenata (violina, harmonika, flauta, tradicijski instrumenti) da se priključe. Sve dodatne informacije u vezi s Orkestrom moguće su na telefon: 060/162-65-12 (**Marko Grmić**).

Pridružite se *Raspjevanim zvjezdicama*

Dječji zbor *Raspjevane zvjezdice* iz Subotice prima nove članove. Ako i vi, draga djeco, želite biti dio ove divne raspjevane i razigrane ekipice, oni vas čekaju na

svojim probama u Tamburaškoj kući 10. rujna u 18 sati te se slobodno javite voditeljici zbora **Marini Piuković**. Tamburaška kuća nalazi se u Ulici Vladimira Gortana broj 23.

Prvaši cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u školskoj 2025./2026. godini

Učenici 1. razreda u OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin
učiteljica Iris Stantić Miljački

Učenici 1. razreda u OŠ *Matko Vuković*, Subotica
učiteljica Sonja Konkolić

Učenici 1. razreda u OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
učiteljica Adrijana Žarić

Učenici 1. razreda u OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
učiteljica Marica Skenderović

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju objekata u funkciji poljoprivredne proizvodnje (podna skladišta) s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije u sklopu postojećeg kompleksa na k. p. 13893 i 13868 K. O. Bajmak

(naručitelj projekta – Patent CO, d.o.o. Mišićevo)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 12. do 18. rujna 2025. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt može se pogledati i na službenoj mrežnoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 12. do 18. rujna 2025. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 9. 9. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Ronilački zapisi (III.)

Goli i kameni otočići

Dakle, prvi dan plovidbe završavamo u mjestu Sali na Dugom otoku. Nakon napravljena dva zarona u jednom danu, da se razumijemo, nemate baš energije za partijanje, niti je to preporučljivo kada ste na nekom ronilačkom putovanju jer je zdravlje vašeg tijela u fokusu, a to znači i dosta sna i odmora. Ipak, biti usidren u mjestu u kojem nikada nisi bio znači obavezan izlazak na obalu i malo istraživanja. Jer, što zna znatiželja što je umor.

Sali mi je preslatko malo mjesto u kojem nam je glavni orijentir bila ljubičasta kućica i ako ikada pristajete s mora u Sali, bit će vam jasno zašto baš ona. A za ostale, riječ je o običnoj kući koja odudara samo svojom bojom.

Sali je najveće naselje na Dugom otoku, smješteno tik uz zadivljujući Park prirode Telašćica i blizu Nacionalnog parka Kornati, kamo ćemo se zaputiti već sljedećeg dana. Poznato je kao ribarsko i maslinarsko mjesto, sa živopisnom rivom i opuštenom dalmatinskom atmosferom.

Kako to biva, gdje zaspiš, tu se i probudiš. Nakon doručka u Saliju i tmurnog i hladnog jutra, zapućujemo se prema Kornatima.

Ulazak u Kornate iz pravca Salija djeluje kao da ulaziš u sasvim drugi svijet, more postaje mirnije, a otočići se počinju nizati jedan za drugim, goli i kameni, kao da su izronili iz plavetnila. Kako se približavaš Levrnaki, otoku koji će nam biti kuća naredne noći, horizont se otvara u niz uskih prolaza i skrivenih uvala koje mame da zastaneš. To je osjećaj kao da si uplovio u kamenu pustinju na moru, nestvarno miru i veličanstvenu. I tu bajku doživljavaš po sivom i vrlo oblačnom danu, ne mogu ni zamisliti kakvo je po sunčanom.

Zamalo da propustim spomenuti zaron. Kako su tog dana »zvali« loše vjetrove i loše vrijeme, uspjeli smo napraviti samo jedan zaron i to na lokaciji po imenu Babuljaš gdje su nas pozdravili jastog, kirnja, pokoja barakuda i murina.

Prije večere u Levrnaki pohitali smo na obližnji Vrh Levrnaka. To je zapravo brdo iznad uvala i poznate plaže Lojena, i često se opisuje kao prirodni vidikovac jer pruža jedan od najljepših pogleda u Kornatima, prema otvorenom moru s jedne strane i prema »kamenu moru« kornatskih otoka s druge. Uspion je kratak, ali nagrađuje panoramom koja ostaje dugo u sjećanju. Nas je nagrađio i pljuskom, pa smo na brod stigli natopljeni kišom, ali onom pravom ljetnom, da ugođaj bude neodoljiv.

I kako poslije svake kiše dođe sunce, sljedeći dan je i nama tako osvanulo i poslije nas nije napuštalo. Doduše, temperature su bile nježne, bez ljetnih pretjerivanja. Onako prave, kao u dobra stara vremena. Od tada, svakog dana radimo dva zarona i osim mira, tišine, plavetnila i pokoje podvodne životinje i lijepih pejzaža, osobito kada imate priliku vidjeti gorgonije, ipak posebno izdvajam lokaciju koja se zove Katedrala i nalazi se na Premudi.

Katedrala na Premudi jedno je od najpoznatijih ronilačkih mjesta na Jadranu i ime joj savršeno pristaje. To je podvodni sustav šupljina i špilja kroz koje prolazi sunčeva svjetlost, stvarajući osjećaj kao da si u ogromnoj morskoj katedrali obasjanoj obojenim vitrajima. Ronjenje tu je posebno zbog igara svjetla i tame, prostranih hodnika kroz koje se može sigurno prolaziti. Zaista jedan poseban ugođaj.

A od mjesta na otočićima na koja smo prvi put iskoristili, tu je Zverinac, koji smo nazvali i otok djece jer je bilo neobično lijepo, u povratku iz šetnje, uz jedan teren vidjeti jako puno djece, nekako nesrazmjerno u odnosu na broj kuća u tom mjestu.

Još smo imali čast kročiti Ilovikom, otokom cvijeća, nakon njega Molatom koji nas je pozdravio prelijepim zalaskom sunca i bio posljednja stanica pred povratak u Sukošan i naš ispis s Vranjka I.

Ovakve zapise teško je završiti koliko se bilo teško rastati od sjajne Vranjkove posade. No, kako smo već pregovarali o terminu za dvije godine, znamo da ovaj serijal čekaju i nove epizode.

Gorana Koporan

Ivan Milodanović, sudionik Subotičkog polumaratona

Uspješan trkački prvijenac

ali mi je drago da sam sudjelovao, istrčao cijelu zadanu rutu i stigao do cilja sa zadovoljavajućim vremenom od jedan sat i trideset četiri sekunde. Radujem se da sam svoju prvu utrku trčao u svom rodnom gradu s puno poznatih ljudi. Staza je bila zanimljiva i pokazala svu ljepotu našeg grada. Za sljedeću godinu planiram trenirati još više i oprobati se na punoj stazi od 21km.

D. P.

Tradicionalnim utrkama na 5, 10 i 21 km, koje su unaprijed bile rasprodane u maksimalnom broju prijavljenih sudionika, u organizaciji sportske udruge *Horizont* u nedjelju 31. kolovoza, održan je 8. Subotički polumaraton. Oko 1.500 trkača iz Srbije i regije trčalo je posljednjeg kolovoškog dana ulicama Subotice na utrci popularnog nadnevka »Trči kroz istoriju«. Vrijeme je ovog puta zbilja poslužilo jer nije bilo pretoplo i sparno kako zna biti u ovom ljetnom razdoblju i po idealnim uvjetima na startu u osam sati našli su se svi prijavljeni. Među njima bio je i **Ivan Milodanović**, student iz Subotice.

»Studiram prvu godinu Fakulteta tehničkih znanosti i imam 20 godina. Prvi puta sam sudjelovao na Subotičkom polumaratonu u utrci od 10 km. Prijavio sam se iz čiste radoznalosti nakon što je drug, koji je također sudjelovao, predložio da se prijavimo. Sportom se aktivno bavim kao član kluba *Spartak* u hokeju na travi i redovito treniram u teretani. Trčanjem sam se počeo baviti prije nekoliko mjeseci ni ne pomišljajući da ću se uopće prijaviti za ovu subotičku trkačku manifestaciju. Bez nekog ranijeg iskustva u utrci na 10 km imao sam i nekoliko teških momenata

TENIS

Lana Virc izborila glavni ždrijeb US Opena

Mlada tenisačica **Lana Virc** iz Subotice (TK *Spartak*) uspješno je prošla dva susreta u kvalifikacijskom turniru juniorskog US Opena. U oba susreta (**An C.**,

SAD 3:6, 6:4, 10:3 i **Phantala**, Francuska 2:6, 6:3, 10:5) igrala je protiv tenisačica koje već imaju nastupe na profesionalnim WTA turnirima i osvojene bodove. Plasman u glavni ždrijeb posljednjeg Grand Slam turnira sezone svakako je jedan od najvećih uspjeha u njezinoj igračkoj karijeri.

Mektić i Pavić jedini preostali

U natjecateljskoj konkurenciji US Opena hrvatski je tenis ostao samo na dva igrača muških parova – **Nikolu Mektića** i **Antu Pavića** jer su u pojedinačnoj konkurenciji svoje nastupe, već u ranoj fazi turnira, neuspješno završili **Marin Čilić**, **Borna Ćorić**, **Dino Prižmić**, **Donna Vekić** i **Antonia Ružić**. Mektić igra u paru s vremesnim Amerikancem **Ramom**, dok Pavić nastupa u paru sa Salvadorcem **Arevalom**.

KOŠARKA

Srbija uspješno na startu EP

Košarkaši Srbije, jedna od glavnih favorita za osvajanje naslova, zabilježili su tri pobjede u prvim susretima na Europskom prvenstvu. Izabranici **Svetislava Pešića** bili su bolji od Estonije (98:64), Portugala (80:69) i Latvije (84:80). Slijede susreti protiv Češke i Turske.

POGLED S TRIBINA

Kvalifikacije za SP

Rujanski set kvalifikacijskih susreta za plasman na sljedeće Svjetsko nogometno prvenstvo u SAD, Meksiku i Kanadi 2026. obuhvaća dva natjecateljska susreta u kojima se reprezentacija Hrvatske susreće s Farskim Otocima i Crnom Gorom. Danas, petak 5. rujna, izabranike **Zlatka Dalića** očekuje duel protiv Farana, susret u kome je Hrvatska apsolutni favorit i sve izuzev pobjede bilo bi veliko iznenađenje. Nakon tri dana, u ponedjeljak, 8. rujna, u Zagreb na stadion Maksimir stiže reprezentacija Crne Gore i slijedi mnogo ozbiljniji nogometni ispit. Naravno, i u ovom susretu se očekuje pobjeda i potvrda statusa prvog favorita u skupini L u kojoj se još nalaze i momčadi Češke i Gibraltara. Hrvatska je u dosad dva odigrana kvalifikacijska susreta zabilježila maksimalan učinak uz dvije uvjerljive i vrlo efikasne pobjede protiv Gibraltara (7:0) i Češke (5:1) i trenutačno zauzima drugo mjesto na tablici (Češka ima tri boda više i dva susreta više). Momčad koja je nastupila u prva dva susreta, prema aktualnom popisu izbornika neće pretrpjeti veće izmjene izuzev nepozivanja **Luke Sučića** i opravdanih

izostanaka zbog ozljeda **Kovačića** i **Gvardiola**.

Vratari: **Dominik Livaković**, **Ivica Ivušić**, **Dominik Kotarski**.

Obrambeni: **Borna Sosa**, **Josip Juranović**, **Duje Ćaleta-Car**, **Josip Šutalo**, **Josip Stanišić**, **Marin Pongračić**, **Martin Erlić**. **Ivan Smolčić**.

Vezni: **Luka Modrić**, **Mario Pašalić**, **Lovro Majer**, **Martin Baturina**, **Kristijan Jakić**, **Petar Sučić**, **Nikola Moro**, **Toni Fruk**

Napadači: **Ivan Perišić**, **Andrej Kramarić**, **Ante Budimir**, **Marco Pašalić**, **Franjo Ivanović**.

Podsjetimo, samo će prvoplasirana momčad iz svake kvalifikacijske skupine izboriti izravni nastup na Svjetskom prvenstvu, dok će drugoplasirani igrati u dodatnim baražnim susretima. Prema viđenom u prva dva susreta, osobito protiv Češke kao glavnog rivala za prvu poziciju, Hrvatska nema razloga strepeti (oprez je ipak izuzetno važan nakon iskustava iz proteklih kvalifikacija), ali svoju kvalitetu i status favorita mora opravdati i dokazati na terenu. Sljedeća dva susreta protiv Farskih Otoka i Crne Gore pokazat će kakav je trenutačni opseg reprezentativne forme i sve izuzev pobjeda bilo bi veliko iznenađenje.

D. P.

Umotvorine

- * Ono što tražiš, traži tebe.
- * Ljudi se ne mijenjaju, otkrivaju se.
- * Što više imaš kazati, više ti se šuti.

Vicevi, šale...

Trenirajući možete dodati godine svome životu.
Evo jučer sam trčao šest kilometara i već se osjećam kao da imam 80 godina.

- Dobar dan, kako Vam mogu pomoći?
- Ja sam na hrono ishrani.
- Ali ovo je prodavaonica obuće.
- Nema veze, moraju svi znati.

Aforizmi

- * Promjena nastaje kada val shvati da je more.
- * Kad dobar čovjek pogriješi, on krivi sebe. Kad loš čovjek pogriješi, on krivi drugog.
- * Na kraju puta te čeka ono što si radio usput.

Vremeplov – iz naše arhive

Prvašići,
OŠ Matija Gubec, Tavankut, 2015.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova) Drugo govorenje Đurđa Hecegana iz Nermića

Ja Đuređ Hacegan iz Nermića od numera jedinajsta, st sam pedeset i osam godine, rođen iljada devet sto desetu godinu u devetnajstoga aprila, odgovaram na pravu istinu što su mi povedala deca Ivana Vatava od numera devetnajst, što je provodio njejan nena u životu u njegovoj mladnji.

On kt je bil mlad dete, okol devetnajst do dvadeset godine, je bil u šumi ovčar. Taki je bil kot nas običaj če ovi mladi deca idu s jaganjci u šumu da se odranjivaju bolje ovce nego u našem otaru. I tamo kt je bil ovčar, on se je našal s jenom devkom lepom, tamo se on utraja jenom Vajužankom, su se ovoleli i ona njega i on nju i tako su bavili celu godinu do jeseni. Kt je došlo vreme, jesen, je trebal da se slezne u otar, u selo š njegovimi ovčami, on se je trebal rastat od te devke.

I ta devka ne imala ustrpljenje brež njega, je trebala da ga nađe čak i u našem selu. A to je na jenu dištanciju okol četrdeset kilometera dleko do našega otara. I ona je dotirivala za njega nečistoće, svakojake nepravilike, nečisti duh se je naodil. I ondak se ne mogal inako branit. Se jedanput pomenul u zimnjem vremenu če ga vika niki človik:

- Ivane, hajda.
- Kamo?
- U Vajug kot te i te devke.
- Pa kako lam da idem?!

Ne te to briga ništa, ja znam kako laš d' ideš.

Jedanput se pomenul če je gol bos kot devke u sobi u Vajugu. Nečista sila ga digne noćom po snegu i odnese bosoga gologa u Vajug brez da je osećal zimu ili vetra. Jedanput se trefilo tako, drugiput tako, trećiput tako. Ondak se je jel javkat i starešini če ne nešto dobro. Td starešina je gledala u svake mere da se može od to otresti. Je ošal kot drugi baba vračara i su ga naučile če ne drugo moguće da se od to spasi nego l' da ode na jedan kover kt čuje da ga onej vika i da metne stlbu na kover i ondak da opudi stlbu doli na zemlju i kt stlba padne, ondak la da vidi koj la da dođe za njega.

I td je vedel če došlo jeno dete. I tej je došal do stlbe, je vedel kamo je išel trak, i kt je vedel da na kover ne može če je stlba pala doli, ondak je ošal vrišteći i se je zgubil. Od tok dana on je bil otrešen od te nečistoće.

Pričao Đuređ Hacegan, Nermić, r. 1910. g.
Cvjetovi mećave, 1971.

Manje poznate riječi:

st – sad
njejan – njegov/njezin
nena – 1. otac; 2. baka
mladinja – mladost
kt – kad
če – da
otar – atar
utrajat (se) – zabavljati (se)
slezni – sići
dištancija – razdaljina, udaljenost

naodit – postati
inako – ionako
vikat – dozivati
hajda – dođi
kako lam – kako ću
kako laš – kako ćeš
javkat – jaukati, zapomagati
td – tad, onda
kover – krov na plastu sijena
opudit – spustiti, baciti dolje
stlba – ljestve
koj la – tko će

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Suparno

Baka Janja i druge koda s u zemlju propale. Dok užinam suparni krompira pitam majku kako da ji nema. Majka objašnjava da j ovo vrime kase kuva paradička, pravi pekmez od šljiva, peče paprika, krastavci u tegle meću i šta sve ni pa će: »Tu ima posla za šuškat i za nje. Kaki god bile godina par ruka više nikad ne škodi. Nemaš brige, ta javila baka Janja da će danaske pridveče doć«. Proletilo vrime do pridveče. Taman odno friške vode kokošma, naranio keru i mačka evo unilazu u dvor baka Janja i druge. Najglasnija baka Janja divani: »Slušajte i virujte mene a ne kate sebe i nećete promašit. Smiju se«. Brzo se posmišćale i od jila divanu. Baka Janja divani kako joj suparni gra danaske baš paso. Kaj čula šta j baka Janja rekla strina Evča će sva važna: »Čeljadi to jilo j čudo. Zna bit brige oko njeg. Znate da više s kuvanjem ništa nemam. Snaja priuzela. Jutroske spominjala da joj se baš i ne kuva. Dok je naglas divanila ko šta volji u kuće mene u glavu došlo pečeno od vrata. Onako da ni odviše ispečeno, pa salatice svakojake nuz to. Na kraju mi kaže da će naručit za jist u varoši. Tako i bilo. Ka j limuzinom ošla donet svako dobio šta volji. Mesetine pun astal. Naužinali se baš, baš«. Baka Janja odveziva pa zaveziva maramu, zasukiva se pa kreće: »Jel Evča, de ti nama kaži šta god? Kaž ti nama šta j danaske? Koji dan ono?«. Strina Evča odgovara da svi znu da j danaske petak. »E sade ti mene kaži kaj brige bilo šta će se užinat petkem? šta se užina petkem? Da nis možda zaboravila?« pita ju baka Janja. Bome vidim da ni strina Evči baš ni sve jedno, odgovara: »Pa baka Janjo u naše kuće petkem se uvijek užinalo šta god da j suparno. Al baka Janjo sve se prominijilo. Svi znu. Danaske j drugo, novo vrime. Nova moda kako b rekli. Ne možete više tako gledat. Ko još gleda na suparno«. Baka Janja nastavlja: »E tu sam ti čekala. Šta se to prominijilo? Od kad je taka moda da se jilo ide petkem u varoš donasat pa još kako kažeš svakom mesa? Ti s zaboravila da ti dada silom jednog konja i špediter imo. Ni za mobu it šnji-ma ni bio. A gle sade, limuzinom se ide užina donet iz varoši. Pa još petkem. Pa još mesa. To dragi Bog ni video«. Baka Manda će: »Janjo imaš pravo. Ta mi i danaske svakog petka šta god suparno kuvamo. Brez mesa, masti. Ni da se nema al tako smo naučili. Oduvik tako. A bome i doktor mi reko da jedan dan u nedilje triba da brez mesa prođe«. Baka Marica objašnjava da su sade u mode nikake dijete. Al kaže da j čula da one baš i nisu jeftine. Kaže da su i oni danaske za užinu jili suparni krompira. Objasnjava da b taj petak tribo bit za tu dijete. Baka Tonka će: »Ja mene samoj petkem uvijek suparna gra jel suparni krompira. Skuvam dosta pa sutra jel priksu-tra zaprigam što ostane. Nuz to onda spečem malo slanine i nema slađeg«. Isapim u sebe: »Jest da sam se danaske naj-io suparni krompira al sam sat vrimena bio gladan. Najio se suparni krompira ko patka piska što b rekli al kase tako mora i nema drugog ni ni teško«.

U NEKOLIKO SLIKA

Šokačka kuća u Topolju

Јавно комунално предузеће «Водовод и канализација» Суботица
Javno komunalno preduzeće «Vodovod i kanalizacija» Subotica
Vízmvévk és Csatornázási Kommunális Közvéllalat Szabadka
Javno komunalno poduzeće «Vodovod i kanalizacija» Subotica
24000 Суботица · Трг Лазара Нешића 9/а · PIB: 100838486
Tel.: (024) 55-77-11 · Fax: (024) 55-77-00 · e-mail: uprava@vodovodsu.rs

Temeljem članka 33., stavak 2. Zakona o javnom vlasništvu (*Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 88/2013, 105/2014, 104/2016 – dr. zakon, 108/2016, 113/2017, 95/2018, 153/2020 i 94/2024) i Odluke Nadzornog odbora JKP-a »Vodovod i kanalizacija« Subotica broj: 10i / 14 – 2025 od 29. travnja 2025. godine.

**JAVNO KOMUNALNO PODUZEĆE »VODOVOD I KANALIZACIJA« SUBOTICA
OBJAVLJUJE OGLAS O RASPISIVANJU JAVNE DRAŽBE U ZATVORENIM OMOTNICAMA
ZA PRODAJU POLOVNOG MEHANIČKO I TEHNIČKI NEISPRAVNOG MOTORNOG VOZILA**

I. Javno komunalno poduzeće »Vodovod i kanalizacija« Subotica oglašava prodaju putem javne dražbe u zatvorenim omotnicama polovno mehanički i tehnički neispravno motorno vozilo (kvar motora):

Vozilo	Godište proizvodnje	Početna cijena (RSD)
ŠKODA OCTAVIA A5 ELEGANCE 1.9 TDI	2007.	70.000,00

II. Pravo sudjelovanja na javnoj dražbi u zatvorenim omotnicama imaju one pravne i fizičke osobe s teritorija Republike Srbije koje, najkasnije do 11 sati na dan održavanja javne licitacije, 23. rujna 2025. godine, uplate depozit u visini od 10% od utvrđene početne cijene i predaju pismenu ponudu za motorno vozilo u zatvorenoj omotnici, izravno na blagajni poduzeća. Depozit se može uplatiti na račun Javnog komunalnog poduzeća »Vodovod i kanalizacija« Subotica, koji se vodi kod banke »Intesa« pod brojem: 160 – 9634 – 80 ili izravno na blagajni poduzeća.

Pismena ponuda treba sadržati:

Ime i prezime/ naziv pravne osobe

Adresu i sjedište

JMBG / PIB

Kontakt telefon i e-mail

Podatke o motornom vozilu (marka, tip, godina proizvodnje)

Ponuđenu cijenu za vozilo (u RSD valuti)

Datum podnošenja pismene ponude

Potpis fizičke osobe/ovlaštene pravne osobe

Pismenu ponudu staviti u zatvorenu omotnicu, a na njoj napisati ime i prezime/naziv pravne osobe, s naznakom »NE OTVARATI«.

III. Zainteresirani kupci vozilo, koje je predmet prodaje, mogu pogledati isključivo uz najavu na broj 064-835-61-52, svakog radnog dana u periodu od 15. rujna do 19. rujna 2025. godine od 10 do 12 sati u dvorištu Upravne zgrade JKP-a »Vodovod i kanalizacija« Subotica, Trg Lazara Nešića 9/a.

IV. Datum, vrijeme i mjesto održavanja javne dražbe je 23. rujna 2025. godine s početkom u 12 sati u sali za sastanke na prvom katu Upravne zgrade JKP-a »Vodovod i kanalizacija« Subotica, Trg Lazara Nešića 9/a.

V. Predmet prodaje bit će dodijeljen onom sudioniku dražbe koji je u pismenoj ponudi ponudio najvišu cijenu.

Troškove PDV-a, troškove prijenosa vlasništva, kao i troškove transporta vozila snosi kupac. Vozilo se prodaje u viđenom i zatečenom stanju, bez prava na reklamaciju.

VI. Ugovor o kupoprodaji se zaključuje sa sudionikom koji ponudi najvišu cijenu, u roku od 5 dana od dana potpisivanja zapisnika o rezultatima javne dražbe.

Kupljeno vozilo sudionik je dužan isplatiti u cijelosti prije preuzimanja vozila, u roku od 5 dana od dana potpisivanja kupoprodajnog ugovora.

VII. Detaljnije informacije u vezi s prodajom putem javne dražbe u zatvorenim omotnicama mogu se dobiti na telefon (024) 55-77-11, lokal 120, ili na mobitel: 064-835-61-71 (Ruben Demeter).

Upis novih članova 2025./2026.

HKPD »Matija Gubec« Tavankut vrši upis novih članova!

Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo »Matija Gubec« iz Tavankuta vrši upis novih članova u sljedeće odjele:

Folklorni odjel radi u četiri sekcije:

- 1. dvije dječje, uzrasta do četvrtog razreda, koje vodi Sanda Benčik. Molimo interesirati se na broj 0641864123*
- 2. srednja folklorna skupina uzrasta do osmog razreda, koju vodi Milica Tikvicki. Za upis se interesirati na broj 065 3179981*
- 3. reperezentativna skupina, koju vodi Darko Prčić. Za upis se interesirati na broj 0616228173*

Tamburašku sekciju vodi Marko Grmić. Za upis se interesirati na broj 060 1626512.

Slamarska sekcija radi u dvije grupe. Zainteresirani iz Subotice mogu se prijaviti i svaku informaciju saznati od voditeljice sekcije Marija Rukavina Prčić na broj 0638825552, dok sekciju u Tavankutu vodi slamarka Dobrinka Babijanović te sve informacije o radu sekcije možete dobiti na broj 0641410995.

**UPIS NOVIH ČLANOVA SE VRŠI DO KRAJA LISTOPADA
(OKTOBRA) MJESECA**

Ako volite tradiciju i običaje, kulturnu baštinu i manifestacije, ako se želite uključiti u druge programe i projekte poput Erasmus + programa, ako volite putovanja i druženje vršnjacima HKPD »Matija Gubec« je tu za vas i sve nas.

PAORSKO VEČE

Mjesto održavanja

„Šokačka kuća“

Vajska

12.09.

2025.

od 19h

Za dobru
zabavu

pobrinuti će se

„RUŽE“ iz Subotice

Cijena 1.500,00 večera i piće
u neograničenim količinama.

Rezervacije na:

Krunoslav Šimunović

Vedrana Balić

Amalija Šimunović

12.09.2025

069 5865637

060 0775520

069 5865640

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO
☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**
☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primaran smo povišati cijenu pretplate. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ
 Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u
 Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 AD MS FIL Subotica
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ
 Preradovićeve Tl, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«
 Preradovićeve Tl, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa: 325950060001449230

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:
 NOVI SAD 90,0 MHz
 SUBOTICA 90,7 MHz
 SOMBOR 95,7 MHz
 NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:
 Ured: 024/600-099
 Program: 024/600-011
 SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:
 Radio Marija Srbije
 Radio Maria play

www.radiomarija.rs

 [@Radio.Marija.Srbije](https://www.facebook.com/Radio.Marija.Srbije)

 [@radiomarijasrbije](https://www.instagram.com/radiomarijasrbije)

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra Telekom 011 44 22 009

SUSRET PJESNIKA LIRA NAIVA

SUBOTA
RUJAN 13 2025.
17 SATI

TAVANKUT
ETNO-SALAŠ BALAŽEVIĆ
PJESNIČKA VEČER

